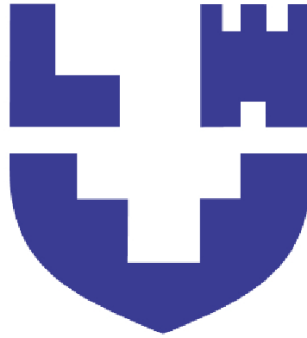

**Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет**

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

Конспект лекцій

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми Медіакомунікації та PR галузі знань 06 Журналістика спеціальності 061 Журналістика денної та заочної форм навчання

ЛУЦЬК 2023

УДК 003. 07-028.42 (07)

Т-41

До друку

Голова навчально-методичної ради факультету цифрових освітніх технологій
_____ Г.А.Герасимчук

Затверджено навчально-методичною радою факультету цифрових освітніх та соціальних технологій ЛНТУ, протокол № від «___» 2023 року

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ С.Бакуменко

Рекомендовано до видання на засіданні кафедри кафедри іноземної та української філології ЛНТУ, протокол № від _____ 2023 року.

Зав. кафедри іноземної та української філології _____ А.П.Мартинюк

Укладачі:

Л.Ю.Тиха, к. філол. н., доцент кафедри іноземної та української філології ЛНТУ

Рецензент:

Т.В.Николюк, к. філол. н., доцент кафедри іноземної та української філології ЛНТУ

Відповідальний за випуск:

А.П.Мартинюк, к.пед.н., доц. завідувач кафедри кафедри іноземної та української філології ЛНТУ

Т-41

Теорія і методика журналістики. [Текст]: Конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми Медіакомунікації та PR галузі знань 06 Журналістика спеціальності 061 Журналістика денної та заочної форм навчання. Луцьк: ЛНТУ, 2023. – 100 с.

Л.Ю.Тиха, 2023

Конспект лекцій складене відповідно до чинної програми курсу «Теорія і методика журналістики» з метою надання теоретичної інформації щодо основ теорії та методики журналістики. Навчально-методичне видання містить актуальну інформацію щодо теоретичних питань дисципліни, запитання для самоконтролю,

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Змістовий модуль 1. Основні аспекти журналістської творчості.....	5
Тема №1	5
Тема №2.....	13
Тема №3.....	23
Тема №4.....	29
Тема №5.....	33
Тема №6.....	39
Тема№7.....	45
Тема №8.....	52
Тема №9.....	56
Змістовий модуль 2 Методика створення журналістських матеріалів різних жанрів.....	61
Тема №10.....	61
Тема№11.....	63
Тема№12.....	66
Тема №13.....	68
Тема №14.....	70
Перелік питань до іспиту.....	74
Список використаної літератури.....	76

Вступ

Метою вивчення дисципліни “Теорія і методика журналістики” є сформування розуміння процесу журналістської творчості, його етапів та складників майстерності; тонкощів та змісту професії; навчити застосовувати набуті знання на практиці.

Мета реалізується через виконання таких **завдань**:

- засвоєння специфіки журналістики як системи суспільних, особистісних координат;
- виявлення основних законів і методів журналістської творчості, її концептуально-свідомісної природи;
- розкриття генези свідомісної обробки факту як джерела суспільної комунікації;
- аналіз естетичних рівнів інтерпретації інформації, форм та методів її вираження;
- засвоєння методологічних основ інформаційного, аналітичного, художньо-публіцистичного мислення.
- вироблення студентами теоретично-практичних орієнтацій і критеріїв журналістської творчості, формування чіткого уявлення про свою майбутню професію.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні вміти:

- Застосовувати знання зі сфери предметної спеціалізації для створення інформаційного продукту чи для проведення інформаційної акції.
- Оцінювати свій чи чужий інформаційний продукт, інформаційну акцію, що організована й проведена самостійно або разом з колегами
- Виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел
- Оцінювати діяльність колег з точки зору зберігання та примноження суспільних і культурних цінностей і досягнень.
- Передбачати реакцію аудиторії на інформаційний продукт чи на інформаційні акції, зважаючи на положення й методи соціально комунікаційних наук.

Змістовий модуль 1. Основні аспекти журналістської творчості

Тема 1. Поняття журналістської творчості

1-2. Поняття творчості – одне із найсуперечливіших у журналістиці. Творчість як поняття – одне із головних у філософії, психології, теорії літератури, мистецтвознавстві, педагогіці. Початки історіографії цього питання припадають на античні (дохристиянські) часи. Проблему творчості порушували Платон, Аристотель, Дж. Бруно, Б. Спіноза, І. Кант, Г.-В.-Ф. Гегель, Ф.-В. Шеллінг, Г. Сковорода, А. Бергсон, С. Рубінштейн, А. Пуанкаре.

Як зазначено в [2], античні греки мали два поняття, наближені до творчості, але жодне із них не було пов'язане із мистецтвом – одне належало до космології, інше – до поезії (але вона не перебувала в понятті мистецтва). Ранньогрецька теорія появи світу базувалася на понятті народження, а не творення. Платон пояснював ще по-іншому (діалог «Тімей»): його збудував божественний Деміург, але не з нічого, а з матерії і згідно з попередніми ідеями. Цей Деміург – перше поняття, наближене до поняття «творець», а друге – це поет, бо поет мав ту свободу, якої не мав митець, що лише наслідував і переробляв те, що існує. «Поняття творчості *stricto sensu* почало формуватися аж наприкінці античності» [2].

Мислителі античного Риму в грецькому розумінні творчості вже засумнівалися. Проте принципово інша доба почалася вже у християнські часи: «слово *creatio* почали використовувати для означення діяльності Бога у творенні з нічого, *creatio ex nihilo*. В. Татаркевич зазначив: «За цього нового, релігійного розуміння виразу [йдеться про *creatio* – творчість. – С. К.] мусив зберегтися й античний погляд, що мистецтво не є сферою творчості» [2]. Це помітно у св. Августина, який вважав, що митці відтворюють, але не творять. Усе змінилося в нові часи. Люди епохи Відродження мали відчуття незалежності, свободи, творчості. Це відчуття проявилось насамперед у розумінні мистецтва, але ще й тоді не було терміна «творчість». У XVIII ст. в теорії мистецтва поняття творення

появляється вже частіше. Воно поєднувалося із поняттям уяви. Проте й тоді його сприймали далеко не всі.

Лише в ХІХ ст. термін «творець» увійшов до мови мистецтва. «Але тоді став уже винятково її власністю», – зазначив В. Татаркевич². Постала й нова теорія, яка стверджувала, що творчість є атрибутом тільки митця. Якщо для ХІХ ст. був типовим погляд, що лише митець є творцем, то у ХХ ст. виникла думка, що не тільки митець є творцем; творцями можуть бути також люди в інших ділянках культури. «Творчість можлива у всіх сферах людської діяльності. Це розширення сфери творчості повинно було бути не зміною, а послідовним застосуванням прийнятого поняття, тому що творчість пізнається зановизною витворів, ановизна появляється не лише у творах мистецтва, але також науки і техніки»³. З огляду на це В. Татаркевич зазначив, що сьогодні є багато означень, які походять з одного джерельного слова: творець, творити, творчий, творчість. Джерельним, центральним є останнє слово. Але й воно двозначне: його вживають як для означення процесу в мисленні творця, так і для означення витвору, твору – результатів цього процесу. Саме тому, що сучасне розуміння творчості дуже широке і охоплює різні види людської діяльності, В. Татаркевич і порушує питання змісту цього поняття, у чому полягає творчість, яку так широко розуміють, які риси відрізняє творчу діяльність і твори від нетворчих. В. Татаркевич вказує на таку ознаку творчості, як новизна. А також на зміст новизни. По-перше, кожна творчість містить новизну, але не кожна новизна є творчістю, бо поняття новизни загальне – що в одному сенсі є новим, не є новим в іншому. По-друге, новизна може бути меншою або більшою; по-третє, є якісно різні види новин (нова форма, нова модель, новий двигун); по-четверте, у творчих людей новизна має різне походження (запланована і незапланована, імпульсивна і керована, спонтанна і досягнута в результаті розважливої і методичної праці); є ознакою різної позиції творців, виявом різного складу розуму, різних здібностей і таланту; по-п'яте, створення нового твору має різні наслідки, теоретичні й практичні; від нейтральних до таких, що потрясли індивіда і суспільство, від незначних до переламних, які переформували людське життя, як друкарський шрифт, як електричне світло, паровоз, літак, як великі філософські твори філософії, літератури,

мистецтво. Суттєво, що «для творчості вирішальною є не сама новизна, вирішальним є й інше – вищий рівень діяльності, більші зусилля, більша ефективність»

Важлива думка В. Татаркевича щодо творців: «Творцями вважаємо тих, чий твори є не лише новими, але й є виявом особливих здібностей, напруження, розумової енергії, таланту, геніальності. Розумова енергія, використана для створення нового твору, є не меншою мірою творчості, ніж сама новизна цього твору. Це справді друга, поруч з новиною, міра творчості. Отже, творчість має два критерії, дві міри»². В. Татаркевич визнає, що поняття «творчість» не є взірцевим, бо упродовж століть змінювало своє значення, а остаточне значення, актуальне сьогодні, щонайбільше зрозуміле, але, без сумніву, невиразне. Проте «нема підстав позбуватися поняття творчості: воно не є робочим, але зате є корисним гаслом. Можна сказати: не є поняттям науковим, але є філософським».

Більше уваги до дослідження проблем творчості вчені почали виявляти на зламі XIX–XX ст. Ще й сьогодні цікаво читати книгу П. Енгельмеєра «Теорія творчості» (1910), він же запровадив і новий термін на означення теорії творчості – «еврилогія». П. Енгельмеєр не подав змісту поняття «творчість», але ознаки людської творчості назвав (штучність, доцільність, несподіваність, цілісність). П. Енгельмеєр на початку XX ст. звернув увагу на те, що творчість притаманна не лише релігії, науці й мистецтву, але й техніці й навіть буденному життю. Автор розглянув триєдину сутність творчої людини – почуття, розум, волю. Новою була концепція «триакту», що складався із трьох стадій – бажання, знання і вміння (у першому акті під впливом бажання появляється ідея, яка зумовлює мету; в другому – розум виробляє план дій; у третьому – план здійснюється). У післямові П. К. Енгельмеєр назвав себе дилетантом (за професією він був інженером), але висловив чимало цікавих думок: боротьба між музикою і творчістю вічна, але рутинна неможлива без творчості, а творчість – без рутини; творчість людини – це продовження творчості природи; творчість – це життя, а життя – це творчість; для людини

творчість починається з її народження; творчість у релігії він пов'язує із наявністю інтуїції в людині, а з інтуїції й починається справжня творчість.

Теоретики більшовицької революції неодноразово заявляли про творче застосування марксизму в російських умовах, але вірили в непогрішність лише своїх ідей, що перетворилися в догму. К. Ерберг слушно зазначав, що влада ідей, влада догми часто буває значно міцніша, ніж влада особистості. К. Ерберг стверджував, що інформізм не є світоглядом, але він – це необхідна умова для зміни усіх можливих світоглядів і вірувань, тобто для творення чогось нового, можна зробити висновок. К. Ерберг заперечував можливість вільної людини і вільного людського духу в тодішніх умовах. Він ніде прямо не пише про радянську владу, але постійно використовує поняття «природа» як фігуральне означення нових суспільних відносин і умов. Свобода людини, творчий дух людини неможливі з цією «тупою і пісною», за визначенням К. Ерберга, природою.

Актуальними і гострими були, роздуми К. Ерберга про творчість. Підсумовуючи ці роздуми, можна так сформулювати його концепцію: свобода людини, вільний творчий дух людини, творчість неможливі в умовах тієї «природи», яка запанувала на теренах колишньої російської імперії після більшовицького перевороту.

Як тлумачать поняття творчості сучасні дослідники? У підручнику для студентів і аспірантів «Філософія» (2008 року вийшло друком сьоме видання!) є розділ під промовистою назвою «Творчість як фундаментальна основа діяльності людини ХХ століття (дивно, чому тільки ХХ ст., якщо у ХХІ ст. ця проблема ще гостріша. На нашу думку, саме з огляду на гуманістичний характер поняття творчості минуле століття назвати творчим – це досить суперечлива думка, потрібен диференційований підхід)»³. Автори підручника розуміють феномен творчості нарівні з такими фундаментальними феноменами, як свобода, гуманізм, мир, істина, добро, справедливість. (Добре, що тут згадано феномен свободи, бо це український архетип. Окрім цього, без свободи нема і творчості у будь-якому суспільстві). Автори висловили низку слушних міркувань, що дають змогу зрозуміти природу творчості в різних сферах життя, а в журналістиці теж.

Так, ми погоджуємося з тим, що творчість не є синонімом діяльності й новизни (а це один із підходів до проблеми). Щодо другого підходу, то «...тут природа творчості тлумачиться розширено, жива і нежива природа наділяються творчими потенціалами. Фактично творчість ототожнюється з об'єктивним розвитком природи».

Продуктивними для аналізу природи журналістської творчості є й інші думки. Їх можна сформулювати так: творчість не можна зводити до певного виду діяльності, творчість не є ні аспектом, ні стороною, ні функцією, ні атрибутом діяльності; міра творчості виявляється через міру урізноманітнення форм діяльнісних відносин, які перебувають у синтезі; творчий синтез – це найфундаментальніша характеристика активності людини (це термін В. Енгельмеєра, він поєднував його із періодами спаду і підвищення волі як психологічного стану людини); творчість – це синтез різних форм діяльності з метою створення нових якостей матеріального і духовного буття¹; творчість гетерогенна, і ця гетерогенність визначається різними основами (результатами і масштабами творчості, видами діяльності, суб'єктом творчості, світоглядно-соціальними і методологічними засадами). У контексті дискусії про журналістику як творчість важливою є думка про форми (типи) творчості: 1) раціоналістична творчість, що ґрунтується на розсудковораціональному мисленні, це практично-емпірична творчість і науково-теоретична творчість; 2) творчість на позапороговому рівні, інтуїтивна, нефеноменологічна, позасвідома; цей тип творчості є логічним наслідком значної підготовчої роботи, напруженого обдумування проблеми, ідеї, творчого задуму, проблемної ситуації; 3) духовно-космологічна творчість (цей тип творчості притаманний культурній традиції Сходу, китайській та індійській філософії); 4) раціонально-інтуїтивна творчість, що є поєднанням перших двох типів творчості; 5) догматична творчість, яка найбільше поширена у сфері суспільного життя. На думку авторів, у цьому типі творчості може поєднуватися талант і рутинність, вчорашній день, компліментарність, запобігливість, а об'єктивною основою цього типу творчості є спотворені або відживаючі форми суспільного життя, соціальні практики та світоглядні парадигми, що відображають їх. Догматична

творчість може бути вимушеною формою приховування своїх світоглядних і суспільних переконань або сліпою вірою в соціальні догми і стереотипи; догматична творчість є своєрідною трагедією творчості, бо накладає свій мертвенний відбиток на дух, вчинки, дії та справи багатьох талантів і пера, і пензля, і думки. За суб'єктом автори виокремлюють такі форми творчості: індивідуальну, колективну, єдність індивідуальної і колективної. За предметом (об'єктом) – предметно-практичну, науковотехнічну, художньо-соціальну, філософську, релігійну та ін.

(С.Кость, розділ 1, https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf)

3. Журналістика визначається як, по-перше, одна з форм суспільно-політичної діяльності, літературно-публіцистична праця в газетах, журналах, видавництвах, органах масової інформації, радіомовленні й телебаченні, професія журналіста; по-друге, наука, що вивчає закони літературно-публіцистичної діяльності, що розробляє методи ведення та організації роботи періодичних видань, редакцій радіомовлення і студій телебачення; по-третє, система періодичних видань і газети, журнали, альманахи, вісники, бюлетені». Найбільшу кількість визначень пропонують О. Гриценко, Г. Кривошея, В. Шкляр: «Журналістика – видгромадської діяльності по періодичному поширенню соціальної інформації через канали комунікацій. Журналістика – твори, з яких складаються номери газет та журналів, програми телебачення і радіомовлення тощо, тобто продуктів журналістської діяльності. Журналістика – вид творчості у сфері соціально-політичної практики, завдання якої – збір, поширення та зберігання інформації. Журналістика – вид мистецтва і форма масової інформаційної діяльності значної групи людей у виробництві, політиці, науці, культурі. Журналістика – система засобів масової інформації (ЗМІ), за допомогою якої відтворюється картина суспільного життя сьогодення. Журналістика – наука, що вивчає історію засобів масової інформації, їх принципи і функції, закони літературно-публіцистичної творчості».

Сутнісною ознакою журналістики як виду діяльності є те, що журналіст (колектив редакції) збирає, опрацьовує і в певній формі (текст,

усне слово, зображення) поширює інформацію. Західні практики і теоретики (як правило, вони міркують ясними і зрозумілими поняттями, позбавленими риторики) теж висловлюють і демонструють саме такий підхід. Ів Аньєс зазначає: «Журналістика полягає у зборі та опрацюванні інформації, призначеної для громадськості (читачів, слухачів, глядачів, користувачів Інтернету). Тож фах журналіста має дві взаємопов'язані грані: отримувати та шукати інформацію, з одного боку, надавати їй форму газетних повідомлень, радіотелепередач, електронних статей, з іншого»¹. Інша річ, що журналістику можна розглядати як один із соціальних інститутів (це її найважливіша суспільна роль), і як вид духовної чи інтелектуальної діяльності, і як систему. Визначення змісту поняття «журналістика» має і теоретичне, і практичне значення: наука повинна оперувати точними, а не розпливчастими поняттями і категоріями; по-друге, розвиток технологій спричинився до того, що потрібно розмірковувати і над тим, що не є журналістикою, де закінчується професійна журналістика і починається журналістика аматорська. Уточнення потребує і розуміння професії журналіста – хто є журналістом? Чи стає автоматично журналістом людина, яка має свій блог чи розмістила текст в Інтернеті? А якщо такі тексти появляються нерегулярно? Чи можна визначати причетність до журналістської професії лише на підставі результату – тобто тексту в тій чи іншій формі?

На нинішньому етапі розвитку цифрових технологій і масової комунікації питання, що стосується визначення поняття «журналістика», залишається відкритим.

(С.Кость, розділ 2, https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf)

4. Закономірності журналістської діяльності

Закономірності журналістики — це сталі, об'єктивні, повторювані зв'язки та принципи, які визначають функціонування журналістики як соціального інституту та творчої професійної діяльності. Вони формуються під впливом суспільних потреб, розвитку технологій, законодавства, комунікаційних процесів і характеру взаємодії ЗМІ з аудиторією.

Закономірності відображають те, як і чому журналістика працює саме так, а не інакше.

Загалом, закономірності журналістської діяльності — це сукупність об'єктивних принципів, які визначають функціонування журналістики в суспільстві. Вони охоплюють політичні, соціальні, економічні, правові, технологічні та творчі аспекти, формуючи цілісну систему, у межах якої журналістика виконує свої основні функції — інформування, комунікацію, контроль, просвіту й соціальну інтеграцію.

1. Соціальна зумовленість журналістики полягає в тому, що журналістика існує тому, що суспільство потребує: інформації про події та процеси; механізмів контролю влади; каналів для висловлення думок та дискусій; інструментів соціальної інтеграції.

Отже, закономірність: журналістська діяльність залежить від соціального запиту та не може розвиватися поза суспільними потребами.

2. Взаємозв'язок журналістики та влади.

Журналістика виконує роль «четвертої влади», але одночасно залежить від: політичної системи, законодавства, рівня свободи слова.

Тобто закономірність полягає в тому, що характер журналістської діяльності визначається політичним режимом у державі. Чим демократичніше суспільство – тим вільніша журналістика.

3. Інформаційна закономірність означає, що журналістика працює з інформацією, яка: має бути актуальною, достовірною, суспільно значущою. Як висновок, можна зазначити, що закономірність тут – це те, що інформаційний продукт журналістики підпорядковується вимогам оперативності, точності та релевантності. Події мають цінність лише тоді, коли вони значущі для аудиторії.

4. Комунікативна закономірність: журналістика — це процес комунікації між журналістом, медіаорганізацією, аудиторією.

Отже, закономірність в тому, що якість журналістської діяльності залежить від повноти зворотного зв'язку з аудиторією. Медіа постійно адаптуються до її очікувань.

5. Закономірність відображення дійсності

Журналістика формує картину світу, тому прагне максимально об'єктивно відтворювати реальність, але завжди несе елемент суб'єктивності (відбір фактів, інтерпретація).

Закономірність полягає в тому, що журналістське відображення реальності завжди вибіркоче та залежить від професійних стандартів, редакційної політики й цінностей журналіста.

6. Етична та правова закономірність.

Журналіст діє в межах етичних норм (право на приватність, недопущення маніпуляцій), правових норм (Закон про інформацію, авторське право тощо).

Закономірність виявляється в тому, що свобода журналіста обмежена відповідальністю перед суспільством та законом.

7. Економічна залежність ЗМІ. Медіа – це також бізнес, тому комерційні інтереси, модель фінансування, рекламодавці впливають на редакційну політику.

Закономірність - журналістська діяльність не може бути повністю незалежною від економічних умов існування медіа.

8. Технологічна закономірність. Розвиток журналістики нерозривно пов'язаний із розвитком технологій: інтернет, соціальні мережі, ШІ, мультимедійні формати.

Закономірність в тому, що технологічні зміни трансформують форму, темп і методи журналістської діяльності, але не змінюють її базових соціальних функцій.

9. Закономірність конкуренції в медіапросторі. Особливість її в тому, що медіа змагаються за увагу аудиторії, швидкість подання новин, унікальність контенту.

Закономірність – конкуренція стимулює розвиток журналістських стандартів, але одночасно може провокувати сенсаційність та зниження якості.

10. Професійно-творча закономірність. Як відомо, журналістика поєднує творчість, аналітику, фактичну точність.

Закономірність визначається тим, що творча індивідуальність журналіста завжди проявляється, але в межах загальноприйнятих професійних стандартів.

5. Сучасна журналістика існує в умовах цифрової епохи, коли інформацію може створювати й поширювати практично кожен користувач інтернету. Це породжує явище так званої «громадянської» або аматорської журналістики. Поруч із нею продовжує функціонувати професійна журналістика — сфера діяльності, що ґрунтується на спеціальній освіті, етичних стандартах і відповідальності перед суспільством. Питання співвідношення аматорства та професіоналізму сьогодні особливо актуальне.

Аматорська журналістика – це створення інформаційних матеріалів користувачами, які не мають спеціальної освіти, професійної підготовки чи належності до редакційних структур. Вона має як переваги, так і, безперечно, недоліки.

Отож переваги аматорства – це:

Оперативність. Свідки подій можуть публікувати фото, відео й короткі повідомлення у соцмережах у режимі реального часу.

Ширший доступ до інформації. Аматори часто працюють у місцях або ситуаціях, куди професіонали потрапити не можуть.

Різноманітність поглядів. Контент не залежить від редакційної політики, рекламодавців чи власників медіа.

Соціальна активність. Громадянська журналістика стимулює прозорість влади та допомагає викривати проблеми.

До недоліків аматорства можна віднести:

Відсутність перевірки фактів. Матеріали часто ґрунтуються на емоціях, суб'єктивності, чутках.

Поширення фейків і маніпуляцій. Через відсутність професійних стандартів аматори можуть ненавмисно чи свідомо поширювати дезінформацію.

Неповнота й контекстуальна помилка. Подана інформація може бути фрагментарною та відірваною від ширшого контексту.

Відсутність відповідальності. Аматори не підзвітні редакціям і не дотримуються журналістської етики.

На протигагу непрофесійній професійна журналістика базується на системному підході до створення інформації, де головними цінностями є достовірність, об'єктивність, точність і відповідальність перед аудиторією.

Основними ознаками професіоналізму є, з-поміж іншого,

Дотримання журналістських стандартів: перевірка фактів, баланс думок, відокремлення фактів від коментарів, точність подання інформації.

Етичні норми. Повага до приватності, уникання мови ненависті, чесність перед читачами.

Редакційна відповідальність. Матеріал проходить кілька рівнів контролю — від журналіста до редактора.

Професійні інструменти та знання. Уміння працювати з джерелами, документами, відкритими даними.

Глибина аналізу. Професіонал не просто подає новину, а й пояснює її контекст, причини та наслідки.

Сильні сторони професійної журналістики – це *надійність і довіра.* Матеріали якісні, перевірені, відповідальні; *компетентність.* Журналісти мають навички інтерв'ювання, роботи в екстремальних умовах, аналітики;

захист аудиторії від маніпуляцій. Професійні медіа здійснюють інформаційну фільтрацію.

Як відомо, у сучасному медіапросторі ці два явища не існують окремо. Вони взаємодіють і взаємодоповнюють одне одного.

Форми взаємодії можна окреслити таким чином:

- Медіа використовують аматорський контент (відео з місця подій, свідчення очевидців).

- Аматори надихають професіоналів на нові теми.

- Професіонали перевіряють, систематизують і доповнюють інформацію аматорів.

- Громадяни використовують журналістські інструменти, вчать ся діяти відповідальніше.

Отже, аматорство та професіоналізм у журналістиці — не протилежності, а різні рівні відповідальності та компетентності в поданні інформації.

Аматорська журналістика відіграє важливу роль у швидкості та широті охоплення подій, але не може повноцінно замінити професійну.

Професійна журналістика забезпечує достовірність, контекст і захист від маніпуляцій.

Оптимальною для суспільства є модель співпраці, у якій кожен учасник інформаційного процесу усвідомлює свою відповідальність.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Кость С.А. Журналістика і творчість : монографія. Кер. автор. колективу С. Кость; за ред. С. Костя. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 562 с. https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf

Запитання для самоконтролю

1. Що таке журналістська творчість і чим вона відрізняється від художньої?
2. Які етапи включає творчий процес журналіста?
3. Які якості визначають творчу індивідуальність журналіста?
4. Які чинники впливають на реалізацію творчості у ЗМІ?
5. Як поєднуються творчість і професійні стандарти?

Тема 2. Складові журналістської майстерності

1. Журналістика — це професія, яка поєднує творчість, аналітику та високу соціальну відповідальність. Успіх журналіста залежить не лише від професійної освіти, а й від природних здібностей та таланту, які дозволяють створювати якісний, цікавий і достовірний медіаконтент. Розуміння

природи цих здібностей допомагає окреслити, яким має бути ідеальний журналіст сучасності.

Одні з базових рис журналіста — уміння спілкуватися з людьми, налагоджувати контакти, ставити правильні запитання. Від комунікаційної компетентності залежить якість інтерв'ю, репортажів, коментарів та робота з джерелами інформації.

Журналіст має тонко відчувати і помічати деталі, які інші пропускають: емоції людей, зміни в ситуації, логічні суперечності. Саме спостережливість дозволяє знайти у звичайних подіях цікаву історію.

Вміння аналізувати факти, зіставляти інформацію з різних джерел, бачити причинно-наслідкові зв'язки — основа якісної журналістики. Аналітичний підхід допомагає уникнути поверховості та маніпуляцій.

Журналіст повинен володіти мовою на високому рівні: грамотно писати, чітко формулювати думки, будувати логічні тексти. Від цього залежить ясність, переконливість і емоційний вплив матеріалу.

Здатність мислити нестандартно, пропонувати оригінальні ракурси та формати подання інформації робить матеріал живим і цікавим. Креативність важлива у виборі тем, формулюванні заголовків, перспективах історій.

Журналісти часто працюють у напружених, непередбачуваних та навіть небезпечних умовах. Здатність зберігати холодний розум і не втрачати об'єктивність – критична.

Журналіст – це людина, яка постійно ставить запитання і шукає нову інформацію. Природна цікавість допомагає знаходити цікаві теми там, де інші не помічають нічого значущого.

Оскільки журналістська інформація впливає на суспільство, важливо розуміти вагу слова. Відповідальне ставлення до фактів, героїв матеріалів і аудиторії – невід'ємна характеристика професіонала.

Журналіст має вміти ухвалювати власні рішення, уникати тиску з боку політичних чи комерційних структур і залишатися відданим принципам правди та чесності.

Талант – це сукупність виняткових здібностей, які відрізняють певну людину від інших і забезпечують їй високу якість творчого продукту.

У журналістиці талант проявляється в здатності: бачити історію там, де інші бачать лише факт; перетворювати складні явища на доступні й захопливі тексти; створювати оригінальний стиль і впізнавану манеру подання; працювати з інформацією швидко, глибоко та творчо.

У талановитих журналістів гармонійно поєднуються логічне мислення та емоційна чутливість. Вони здатні не тільки точно описати подію, а й передати її атмосферу та людський вимір.

Хоча здібності й талант важливі, вони не забезпечують успіху без: професійної освіти; постійної практики; знань у галузі права, соціології, політики, економіки; етичних принципів; дисципліни та саморозвитку.

Професійний журналіст — це результат поєднання природних задатків і системної роботи над собою.

Здібності й талант — фундамент журналістської діяльності. Природні якості, такі як комунікабельність, спостережливість, допитливість, аналітичність і креативність, створюють базу для успішного оволодіння професією. Талант підсилює ці якості, роблячи журналіста впізнаваним, глибоким та впливовим.

Однак тільки поєднання здібностей, таланту й професійної відповідальності дає змогу створювати якісний медіаконтент і служити суспільству достовірним джерелом інформації.

2. Журналістська майстерність — це комплекс професійних умінь і навичок, які дозволяють журналісту створювати якісний інформаційний продукт. Вона охоплює не лише здатність знаходити та перевіряти інформацію, а й уміння вибудовувати структуру матеріалу, обирати відповідний жанр, працювати зі стилем, мовою та художньо-виражальними засобами.

Особливе місце у цьому комплексі займають жанрово-композиційна вправність і мовностилістична майстерність, що визначають змістову, структурну й естетичну якість журналістського тексту.

Журналістська діяльність охоплює різні жанри: інформаційні (новина, замітка), аналітичні (стаття, огляд, розслідування), художньо-публіцистичні (нарис, есе, репортаж).

Майстерність журналіста полягає у вмінні правильно вибрати жанр відповідно до мети повідомлення; поєднувати елементи різних жанрів (наприклад, аналітику з репортажністю); адаптувати жанр під потреби аудиторії та формату ЗМІ.

Жанрова гнучкість робить журналіста універсальним і здатним працювати в різних інформаційних ситуаціях.

Композиція – це організація матеріалу, логічне та динамічне розміщення фактів, аналізів, аргументів і художніх елементів.

Журналіст повинен володіти такими композиційними навичками:

- Створення виразного зачинання. Лід або вступ має привертати увагу, задавати тему й емоційний тон.

- Логічна побудова основної частини.

Сюди входять: відбір фактів, їх упорядкування, подання в доступній послідовності, забезпечення внутрішніх логічних зв'язків.

- Ефективне завершення. Підсумки, висновки або емоційний акорд, що закріплює головну ідею матеріалу.

У репортажі композиція може бути динамічною, хронологічною; у статті- логічно-аналітичною; у нарисі – сюжетною або портретною.

Майстерний журналіст здатний створити внутрішню напругу, динаміку, сюжетну інтригу, навіть у суто фактологічних текстах. Це досягається шляхом чергування фактів і коментарів, ритмічного розподілу інформації, зміни темпу оповіді, введення героїв та їхніх історій.

Жанрово-композиційна вправність забезпечує структурну чіткість і читабельність тексту.

Мовностилістична майстерність означає здатність журналіста точно, зрозуміло, яскраво й етично висловлювати думки.

Це включає грамотність, багатий словниковий запас, точність термінів, уникання штамтів і канцеляризмів, здатність адаптувати мову під цільову аудиторію.

Якість мови визначає, наскільки текст буде доступним, переконливим і привабливим.

Стиль- це своєрідність мовлення, авторський почерк.

Журналіст повинен уміти:

- формувати стиль відповідно до жанру (наприклад, інформаційний стиль – лаконічний, нейтральний; нарисовий – образний, емоційний);
- дотримуватися норм літературної мови;
- поєднувати точність викладу з художньою виразністю там, де це дозволено жанром.

Стилістична вправність робить текст впізнаваним і підсилює його емоційний вплив.

Мовностилістична майстерність включає вміння користуватися метафорами, порівняннями, епітетами, риторичними прийомами, діалогами, деталями та символами.

Однак журналіст повинен застосовувати їх обережно, не спотворюючи фактів і не порушуючи професійної етики.

Для журналістики важливо, щоб текст був конкретним, однозначним, логічним, позбавленим зайвих емоцій (у відповідних жанрах).

Точність формування думки допомагає уникати двозначностей і маніпуляцій.

Жанрова й мовностилістична майстерність невіддільні одна від одної. Композиція визначає структуру тексту. Стиль і мова забезпечують спосіб її вираження.

Композиція без мовної майстерності буде сухою й безбарвною. Мовна майстерність без композиції — хаотичною й недоступною.

Тільки гармонійне поєднання цих компонентів створює журналістський матеріал, який легко читається, інформує точно та повно, має художню виразність, впливає на емоції й мислення аудиторії.

Отже, журналістська майстерність — це не лише професійна підготовка, а й мистецтво працювати зі словом і формою тексту.

Жанрово-композиційні навички забезпечують логічність і структурну довершеність матеріалу, а мовностилістична вправність — його точність, естетичність і впливовість.

Поєднання цих двох складників формує повноцінного професіонала, здатного створювати тексти, що відповідають сучасним стандартам журналістики та потребам аудиторії.

3. *Складові журналістської майстерності*

Журналістська майстерність – це сукупність професійних умінь, творчих здібностей та етичних підходів, які забезпечують якісне створення та подання інформації. Вона формується на перетині знань, навичок, відповідальності та індивідуального стилю журналіста. До її ключових складових належать оперативність, актуальність, цікавість, стислість, а також ціла низка інших важливих принципів.

Оперативність передбачає здатність журналіста швидко реагувати на події та максимально швидко передавати інформацію аудиторії.

Це означає: вміння працювати в умовах обмеженого часу; постійний моніторинг подій і новинних потоків; готовність швидко виїхати на місце подій; вміння робити точні та перевірені повідомлення навіть у авральних умовах.

Оперативність не повинна суперечити точності — інформація має бути не лише швидкою, а й достовірною.

Актуальність – це відповідність матеріалу сучасним суспільним потребам та інтересам.

Журналіст повинен: відчувати, які теми хвилюють суспільство тут і зараз; вибирати такі аспекти подій, що мають найбільше значення для аудиторії; розуміти контекст і тенденції розвитку подій.

Актуальний матеріал відповідає принципу: «Це потрібно знати зараз».

Цікавість визначається здатністю зробити інформацію захопливою, живою і близькою до реципієнта.

Це вимагає використання мови, яка легко сприймається; вміння розповісти історію так, щоб вона викликала емоційний відгук; побудови матеріалу на людських долях, конфліктах, нестандартних ракурсах.

Журналіст має перетворити «сухий» факт на захопливу розповідь, не порушуючи правди.

Стислість – це вміння передавати максимум змісту мінімальною кількістю слів. Суть стислості полягає в уникненні зайвих деталей; точність формулювань; логічна структурованість; ясність і лаконічність тексту.

У сучасному інформаційному середовищі аудиторія має обмежену увагу, тому цінується кожне слово. Стислість — це повага до часу читача.

Одні з найважливіших етичних та професійних принципів — *точність і достовірність*

Журналіст відповідає за: перевірку фактів з кількох джерел; відсутність перекручень та домислів; чітке розділення фактів і коментарів. Без точності журналістика втрачає свою суспільну цінність.

Журналіст повинен подавати інформацію *збалансовано, без нав'язування суб'єктивних оцінок*.

Це включає подання кількох позицій щодо одного питання; уникнення маніпуляцій; відмову від пропаганди або однобічного висвітлення.

Етичний журналіст дбає про: недопущення шкоди людям; коректність щодо героїв матеріалу; повагу до приватності; недопущення дискримінації. Етика визначає межі, за які недопустимо виходити навіть у гонитві за сенсацією.

Журналіст не тільки повідомляє факти, а й допомагає їх зрозуміти.

Аналітичність вимагає: уміння систематизувати інформацію; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; робити висновки, спираючись на факти.

Кожен журналіст виробляє власну манеру подачі матеріалу — тон, ритм, спосіб розкриття теми.

Унікальний стиль: виділяє журналіста серед інших; робить матеріал впізнаваним; підсилює вплив на аудиторію.

Отже, журналістська майстерність — це багатогранне поєднання швидкості, точності, творчості й відповідальності. Оперативність і актуальність роблять матеріал потрібним саме зараз. Цікавість та стислість — зрозумілим і привабливим для читача, а точність, об'єктивність й етика забезпечують довіру аудиторії. Це складні, взаємопов'язані елементи, від рівноваги яких залежить якість журналістської роботи.

4. Мистецтво репортера, аналітика та талант художника-публіциста

Журналістика охоплює різні типи творчої діяльності, кожен з яких потребує специфічних навичок і особливого підходу до роботи з

інформацією. Репортер, аналітик та художник-публіцист – це три різні професійні ролі, що разом формують багатовимірний простір сучасних медіа. Їхня майстерність проявляється у здатності бачити подію під різними кутами: безпосереднього свідка (репортер), мислителя-коментатора (аналітик) та митця-інтерпретатора (публіцист).

1. Мистецтво репортера

Репортер – це журналіст, який працює «на передовій» подій. Він фіксує факт у момент його існування, працює безпосередньо на місці подій та передає аудиторії свіжу, точну та достовірну інформацію.

Основні риси та вміння репортера:

1. Оперативність і реагування в реальному часі. Репортер має вміти швидко дістатися місця подій, зорієнтуватися в ситуації та передати інформацію максимально швидко і точно.

2. Спостережливість. Уміння помічати деталі, які інші люди можуть не помітити, – жести, обстановку, настрої, атмосферу.

3. Точність і фактологічність. Завдання репортера – передати те, що він бачить, без домислів і інтерпретацій, спираючись на факти та свідчення.

4. Комунікабельність. Необхідність швидко налагоджувати контакт із очевидцями, учасниками подій, експертами.

5. Вміння працювати в екстремальних умовах. Репортери часто мають справу з кризами, катастрофами, конфліктами, де важливі холонокровність і самовладання.

Хоч репортаж спирається на факти, справжнє мистецтво репортера полягає у здатності передати атмосферу, динаміку, живість події. Яскраві описи, точні деталі та емоційна передача дозволяють читачеві «опинитися на місці подій».

2. Мистецтво аналітика. Сутність аналітичної журналістики

Аналітик – це журналіст, який розглядає факт не як завершену одиницю інформації, а як елемент ширшого процесу. Його завдання — пояснити зміст події, причини її виникнення, наслідки, а також розкрити зв'язки, тенденції та можливі прогнози.

Основні характеристики аналітика.

1. Глибина мислення. Аналітичний журналіст вміє побачити приховані механізми та причинно-наслідкові зв'язки.

2. Робота з великими масивами інформації. Це вміння збирати дані з різних джерел, порівнювати їх, систематизувати й узагальнювати.

3. Об'єктивність і критичність. Аналітик має оцінювати ситуацію неупереджено, спираючись на дослідження, статистику, експертні думки.

4. Глибоке знання теми. Особливо важливо для політичних, економічних, соціальних оглядів.

5. Вміння формулювати висновки та прогнози. Це робить матеріал цінним для читачів і допомагає їм орієнтуватися в складних процесах.

Творча складова аналітики. Попри науковість і логічність, аналітика не позбавлена творчості. Мистецтво аналітика – в умінні подати складні концепції простими словами, створити ясну структуру аргументації, знайти переконливі приклади та порівняння. Найкращі аналітичні статті читаються як захопливі інтелектуальні історії.

3. Талант художника-публіциста

Хто такий художник-публіцист? Публіцист – це журналіст, який не просто інформує чи аналізує, а впливає на свідомість аудиторії. Він працює на межі журналістики та літератури, використовує художні засоби, емоційні акценти, авторське бачення.

Його мета – не стільки повідомити факт, скільки осмислити явище, викликати роздуми, формувати позицію суспільства.

Основні риси публіциста

1. Яскравий індивідуальний стиль. Авторська мова, образність, емоційність.

2. Глибока громадянська позиція. Публіцистика завжди ціннісно орієнтована – вона висвітлює проблему з моральним чи філософським акцентом.

3. Використання художніх прийомів. Метафори, порівняння, сюжетність, діалоги – усе це створює виразний текст.

4. Емоційний вплив. Публіцист працює зі сферою емоцій, формує ставлення, настрої, переживання.

5. Уміння «олюднювати» проблему. Через історії, образи, символи автор робить соціальні теми зрозумілими і близькими читачеві.

Творчість у публіцистиці

Тут творчість виходить на перший план. Публіцистика — це синтез раціонального аналізу й художнього образу. Вона перетворює інформацію на переживання, а факт — на ідею.

Взаємодоповнюваність трьох мистецтв. Репортер дає факт і атмосферу. Аналітик осмислює факт і пояснює його значення. Публіцист надає факту моральний чи філософський вимір і робить його суспільно впливовим.

Разом вони утворюють повний цикл журналістської творчості: від фіксації події до її глибокого переосмислення.

Мистецтво репортера, аналітика та художника-публіциста – це три різні види журналістської майстерності, кожен із яких вимагає специфічних навичок та особистих якостей. Репортер забезпечує швидкість і присутність на місці подій, аналітик – глибину й системність, а публіцист – емоційну силу та образність. Разом ці ролі формують цілісний інформаційний простір, у якому журналістика не лише інформує, а й пояснює, виховує, надихає.

5. Аналіз тенденцій творчої практики сучасної журналістики: досягнення і проблеми

Сучасна журналістика переживає період глибоких трансформацій, зумовлених цифровізацією, зміною поведінки аудиторії, глобалізацією інформаційних потоків і розвитком нових технологій. Творча практика журналіста сьогодні значно відрізняється від традиційних моделей ХХ століття: вона стала швидшою, багатформатною, більш інтерактивною, але водночас — складнішою й суперечливою.

У цьому контексті важливо розглянути основні досягнення сучасної журналістики та ключові проблеми, що впливають на її якість і суспільну роль.

I. Досягнення сучасної журналістики

1. Цифровізація та мультимедійність

Сучасний журналіст працює не лише з текстом, а й із фото, відео, графікою, інтерактивними картами, подкастами. Це дозволяє робити матеріали більш наочними й переконливими; доносити складні теми у зручних форматах (відео, сторіз, короткі лонґриди); розширювати аудиторію завдяки різним каналам (YouTube, Telegram, TikTok, сайти, соціальні мережі). Мультимедійність стала одним із найяскравіших досягнень творчої практики журналістів.

2. Громадянська журналістика і нові джерела інформації

Завдяки смартфонам, соціальним мережам і стримінгам кожен користувач може фіксувати події в режимі реального часу. Це дало журналістиці доступ до унікальних свідчень подій (відео очевидців); швидкість оновлення інформації; можливість бачити ситуацію з різних точок зору. Водночас це змінило методи роботи: журналіст тепер повинен не лише збирати, а й верифікувати масиви даних від громадян.

3. Підвищення ролі аналітики

На тлі інформаційного шуму зросла потреба у глибоких, системних матеріалах: розслідуваннях, аналітичних текстах, фактчекінгу. Досягнення тут – поява сильних розслідувальних проєктів; використання даних (data journalism); нові формати пояснювальної журналістики (explainer). Аналітична журналістика стабілізує інформаційний простір, допомагає аудиторії розбиратися в хаосі новин.

4. Професійні стандарти і розвиток етики

Багато редакцій запровадили власні етичні кодекси; політику прозорості та відповідальності; системи фактчекінгу; протоколи роботи з чутливими темами (війна, насильство, приватність). Це результат запиту суспільства на чесну й об'єктивну журналістику.

5. Розвиток персонального бренду журналіста.

Сучасні журналісти ведуть власні блоги, YouTube-канали, подкасти. Це суттєво розширює творчу свободу; дає прямий контакт із аудиторією; створює нові можливості монетизації та незалежності від редакцій. Як результат – журналістика стала більш «персоніфікованою», але й відповідальнішою.

II. Проблеми та виклики сучасної журналістики

1. Інформаційний хаос і надмір новин. Складність творчої практики полягає у тому, що новини з'являються кожену секунду; важко конкурувати за увагу читача; дедалі важче відокремити головне від другорядного. У результаті журналісти іноді змушені переключатися на короткі, поверхові формати, жертвуючи глибиною.

2. Фейки, маніпуляції та дезінформація

Інформаційні атаки, пропаганда та бот-мережі стали серйозною загрозою. Журналісти сьогодні витрачають багато ресурсу на перевірку достовірності матеріалів; боротьбу з маніпулятивними наративами; пояснення аудиторії, що є правдою, а що – ні. Це ускладнює творчу роботу і підвищує відповідальність.

3. Комерціалізація та залежність від алгоритмів

Алгоритми соцмереж часто диктують, що «має зайти» аудиторії. Через це редакції змушені підлаштовувати контент під тренди; зростає тиск на клікбейт і сенсаційність; інколи страждає якість творчого підходу. Журналісти опиняються між якісним матеріалом і тим, що забезпечує трафік.

4. Емоційне вигорання та психологічні ризики

Сучасні журналісти працюють у стресових умовах: новини війни, криз, катастроф; постійний тиск дедлайнів; хейт у соцмережах. Це знижує креативність, ускладнює творчий процес і може призвести до професійного вигорання.

5. Поляризація суспільства

Через політичні конфлікти, війну та суспільні протиріччя журналісти часто опиняються під тиском від влади; від аудиторії; від заангажованих груп. Це ускладнює об'єктивне висвітлення подій і формує небезпеку упередженості.

6. Економічні проблеми медіа

Багато редакцій переходять на дотації; закриваються або скорочують штат; вимушені боротися за рекламодавців.

Нестача ресурсів прямо впливає на якість творчої журналістики, особливо аналітики та розслідувань.

- Поєднання досягнень і проблем у сучасній творчій практиці

Сучасна журналістика – це суперечливе явище. З одного боку, технології дають безмежні творчі можливості; журналіст може працювати вільно, у різних форматах, зі світовою аудиторією. З іншого боку інформаційний тиск, конкуренція, фейки та алгоритми ускладнюють творчу свободу; глибина матеріалу часто поступається швидкості.

Сучасний журналіст мусить поєднувати роль репортера, роль аналітика, роль медіамейкера, роль фактчекера, роль комунікатора з аудиторією. Це вимагає високого професіоналізму та гнучкості. Творча практика сучасної журналістики – це сфера стрімких інновацій і водночас серйозних викликів. Серед головних *досягнень* – мультимедійність, аналітичний розвиток, нові формати і високі стандарти. Серед *проблем* – інформаційний хаос, фейки, тиск алгоритмів, економічні труднощі та психологічні ризики. Попри це, журналістика залишається незамінним суспільним інститутом. Її сила – у здатності адаптуватися, зберігаючи при цьому основні цінності: правду, відповідальність і творчий підхід до подачі інформації.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Кость С.А. Журналістика і творчість : монографія. Кер. автор. колективу С. Кость; за ред. С. Костя. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 562 с. https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf

Запитання для самоконтролю

1. Які основні компоненти журналістської майстерності ви можете назвати?
2. У чому полягає різниця між фактом і коментарем?
3. Як перевіряти надійність джерела інформації?
4. Які етичні помилки є найпоширенішими?
5. Як змінюється стиль журналістського тексту залежно від жанру?

Тема 3. Журналіст – суб'єкт творчого процесу

1. Творчість – одна з найважливіших форм прояву людської індивідуальності. Вона охоплює здатність створювати нове, оригінальне, нестандартне, а також уміння комбінувати досвід і знання у нові смисли. На рівень творчих здібностей впливають численні чинники – інтелектуальні, психологічні, соціальні, емоційні. Одним із таких ключових чинників є психотип людини, тобто сукупність її характерологічних рис, типів мислення, емоційності та поведінкових моделей.

Психотип не визначає творчість абсолютно, але суттєво впливає на стиль творчої діяльності, її інтенсивність, мотивацію та результат.

1. Поняття психотипу та його роль у творчій діяльності

Психотип – це стійка система психологічних особливостей людини, що визначає спосіб сприйняття світу; реакції на події; тип мислення; рівень емоційної відкритості; поведінкові моделі.

Оскільки творчість пов'язана з нестандартністю, гнучкістю та здатністю бачити приховані зв'язки, різні психотипи демонструють різний стиль, темп та характер творчої діяльності.

2. Типи темпераменту та їхній зв'язок із творчістю

Ще з часів Гіппократа темпераменти вважали базою людської поведінки. У творчості вони також відіграють значну роль.

Сангвінік активний, товариський, гнучкий; швидко генерує ідеї, охоче береться за нові проєкти; добре працює в команді.

Сильна сторона: різноманітність ідей. Слабка: може кидати незавершене.

Холерик емоційний, імпульсивний, енергійний; здатний працювати інтенсивно та ризикувати; створює яскраві, сильні, експресивні образи.

Сильна сторона: динаміка, креативний «прорив». Слабка: швидке виснаження, нестійкість.

Флегматик спокійний, наполегливий, витривалий; ідеальний для роботи над великими творчими проєктами; генерує менше ідей, але доводить їх до кінця.

Сильна сторона: системність і глибина. Слабка: повільний темп нових ідей.

Меланхолік чутливий, рефлексивний, вразливий; творить глибокі, змістовні, емоційно насичені роботи; часто схильний до художньої творчості.

Сильна сторона: глибина, інтуїція, емоційність. Слабка: тривожність, невпевненість.

Отже, творчість проявляється у всіх темпераментах, але в кожного є свій стиль і сильні сторони.

3. Психотипи за Юнгом та сучасними теоріями (інтроверт – екстраверт, логік – етик)

Карл Юнг виділив два ключові типи: інтроверти та екстраверти, а також функції мислення: логічну, емоційну, інтуїтивну й сенсорну.

Ці характеристики безпосередньо впливають на творчість.

Екстраверт надихається від соціальних взаємодій; творить у динамічному середовищі; схильний до командної творчості, медіа, журналістики, режисури.

Інтроверт занурений у внутрішній світ; створює складні, філософські, інтелектуальні роботи; підходить для літератури, мистецтва, наукової творчості.

Інтуїт мислить образами, асоціаціями; легко генерує оригінальні ідеї; має високий творчий потенціал у будь-якій сфері.

Логік творчість проявляється у структурності, аналітиці; здатний створювати нові системи, концепції, теорії.

Етик сильний у художньо-образній творчості; тонко відчуває емоції людей.

Сенсорик сприймає світ через відчуття; створює творчі проекти, пов'язані з матеріальністю: дизайн, архітектура, ремесла.

4. Емоційний інтелект і творча здатність

Одним із найважливіших факторів психологічного типу є рівень емоційного інтелекту (EQ). Люди з високим EQ глибоко відчувають емоції – свої та чужі; краще виражають переживання через творчість; створюють емоційно сильні роботи; здатні працювати в команді.

Особливо це характерно для художників, письменників, публіцистів, режисерів.

5. Мислення як компонент психотипу

У творчості важливу роль відіграє різновид мислення:

Дивергентне мислення – уміння пропонувати багато різних ідей; гнучкість, здатність руйнувати шаблони; основа креативності.

Конвергентне мислення – логічне, послідовне; допомагає довести творчу ідею до реалізації. Люди з різними психотипами по-різному комбінують ці типи мислення.

6. Психотип і мотивація до творчості

Різні люди творять із різних причин: екстраверти – щоб ділитися ідеями, впливати, виражати себе назовні; інтроверти – щоб зрозуміти внутрішній світ, осмислити переживання; холерики – із прагнення висловити емоції; флегматики – для досягнення внутрішнього порядку й гармонії; меланхоліки – з потреби емоційного вираження; логіки – з прагнення систематизувати; етики та інтуїти – через глибину чуттів та образів.

7. Чи можна розвинути творчість незалежно від психотипу? Так. Сучасна психологія доводить, що творчість – не фіксована властивість, а гнучка навичка. Розвиваються уява; гнучкість мислення; здатність до імпровізації; емоційна експресія; навички самовираження; інтелектуальна допитливість.

Отже, психотип впливає на форму творчості, але не обмежує її можливість.

Психотип людини відіграє важливу роль у тому, як саме проявляється її творчість. Темперамент визначає динаміку творчого процесу, юнгіанські категорії – стиль мислення й світосприйняття, а рівень емоційного інтелекту – глибину переживань і здатність виражати емоції. У кожного психотипу є свої особливі творчі сильні сторони: сангвінік – ідейність, холерик – енергійність, флегматик – системність, меланхолік – емоційна глибина. Інтроверти творять із внутрішньої потреби, екстраверти – через соціальну взаємодію. Жоден психотип не є «не творчим». Різниця полягає лише у формах і способах прояву креативності. Творчість –

універсальна здатність, яка розкривається по-різному залежно від внутрішнього світу людини.

2. Індивідуальні характеристики творчої особистості журналіста

Творча особистість журналіста – це складний комплекс психологічних, інтелектуальних, етичних й емоційних якостей, які визначають його здатність створювати оригінальний, змістовний і впливовий медіаконтент. Журналіст працює в умовах постійних змін, інформаційного тиску, суспільної відповідальності, тому його творчі характеристики мають бути особливо розвиненими.

Нижче розглянуто ключові індивідуальні риси, які формують творчу особистість журналіста.

1. *Креативність* і здатність до оригінального мислення. Це базова творча риса, що включає вміння генерувати нестандартні ідеї; бачення звичних явищ під новим кутом; пошук цікавих ракурсів і сюжетів; здатність уникати шаблонів і кліше. Саме креативність дозволяє журналістові створювати унікальні матеріали, які виділяються серед потоку інформації.

2. *Спостережливість* і увага до деталей

Журналіст має вміти помічати нюанси поведінки людей, інтонації, атмосферу подій; звертати увагу на деталі, які можуть стати ключем до розгортання історії; бачити те, що залишається непоміченим для інших.

Спостережливість – основа хорошого репортажу, інтерв'ю та розслідування.

3. *Аналітичне мислення*. Творча журналістика неможлива без інтелектуальної глибини. Аналітичні здібності включають: вміння систематизувати інформацію; встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; бачити тенденції та приховані взаємозв'язки; формулювати чіткі висновки. Аналітичне мислення особливо важливе для журналістів-оглядачів, розслідувачів, публіцистів.

4. *Розвинена уява*. Уява допомагає створювати образні описи; моделювати ситуації; відтворювати складні події у лаконічній, захопливій формі; придумувати метафори та художні порівняння. Вона формує індивідуальний стиль журналіста і робить його матеріали емоційно насиченими.

5. *Комунікабельність та емпатія.* Журналіст постійно працює з людьми. Тому важливими є емпатія – здатність розуміти емоційний стан співрозмовника; уміння слухати – не лише чути слова, а й читати підтекст; психологічна чутливість – розуміння мотивацій, переживань, настроїв людей; соціальна відкритість – легке встановлення контакту.

Ці риси допомагають отримувати ексклюзивну інформацію, робити глибокі інтерв'ю і розповідати людські історії.

6. *Високий рівень мовної культури.* Журналіст творить словом, тому надзвичайно важливо знати мову на високому рівні; володіти стилістичними засобами; точно формулювати думки; писати ясно, лаконічно і водночас емоційно. Мовна майстерність – ключ до якісного тексту.

7. *Незалежність суджень і критичне мислення.* Журналіст повинен мати здатність відокремлювати факти від оцінок; перевіряти інформацію, а не приймати її на віру; уникати впливу стереотипів, пропаганди, емоційних маніпуляцій; формулювати власну позицію без нав'язування її аудиторії.

Критичність забезпечує достовірність і об'єктивність матеріалу.

8. *Емоційна стійкість і психологічна витривалість.* Професія журналіста пов'язана зі стресом, дедлайнами, конфліктами, важкими темами. Тому журналістові важливо мати здатність працювати під тиском; уміння зберігати увагу та ясність мислення у складних ситуаціях; психологічну силу у висвітленні травматичних тем (війна, катастрофи, злочини). Емоційна стабільність допомагає не втратити творчий потенціал у стресових умовах.

9. *Етичність та відповідальність.* Журналіст має усвідомлювати вплив своїх матеріалів на суспільство, тому важливо мати почуття відповідальності за кожне слово; повагу до прав людини; чесність і добросовісність; відданість журналістським стандартам. Етика – це основа довіри до журналіста як творчої особистості.

10. *Індивідуальний стиль.* Особистість журналіста проявляється у виборі тем; способі побудови сюжетів; інтонації; образності й мовних засобах. Стиль робить автора впізнаваним, а його творчість – унікальною.

Саме індивідуальний стиль перетворює журналіста на творця, а не просто на передавача інформації.

11. Інтелектуальна *допитливість* та прагнення до саморозвитку. Журналіст – це людина, яка завжди ставить запитання. *Допитливість* стимулює пошук тем; відкриття нових сфер знань; удосконалення професійних навичок; здатність бачити світ ширше. Без цієї якості творчість журналіста стає поверховою.

12. *Ініціативність і внутрішня мотивація*. Справжній творчий журналіст не чекає теми – він її шукає; не боїться експериментувати; пропонує нові формати; має внутрішнє прагнення до висловлення. Творчість живиться *мотивацією* – внутрішнім бажанням розповісти щось важливе.

Отже, індивідуальні характеристики творчої особистості журналіста – це комплекс творчих, інтелектуальних, психологічних і моральних якостей. Креативність, спостережливість, аналітичне мислення, уява, мовна майстерність, емпатія, критичність і психологічна стійкість визначають, наскільки журналіст здатний створювати якісний і впливовий контент. Особистість журналіста – це фундамент його професійної майстерності, а творчі характеристики – те, що дає його роботі живість, глибину, оригінальність і суспільну цінність.

3. У сучасній журналістиці успіх і якість творчої роботи журналіста залежать не лише від його загальних здібностей, творчих якостей і особистих характеристик, але й від спеціальних знань. Це знання, що дозволяють глибше розуміти тематику, аналізувати події та створювати достовірний, змістовний і впливовий контент.

Спеціальні знання – це фундамент професійної майстерності журналіста, який дозволяє йому бути не лише інформатором, а й експертом у певній сфері.

1. Поняття спеціальних знань журналіста

Спеціальні знання – це комплекс професійних, тематичних і методологічних знань, які журналіст використовує для розуміння змісту подій і явищ; точного і грамотного аналізу інформації; підготовки глибоких, достовірних матеріалів; комунікації з експертами та аудиторією.

Ці знання можуть стосуватися різних сфер: політики, економіки, науки, культури, права, техніки, медицини тощо.

2. Основні види спеціальних знань журналіста

Тематичні знання

Журналіст повинен розуміти тему, яку висвітлює. Наприклад: політичний журналіст – знання політичних процесів, законодавства, міжнародних відносин; економічний журналіст — основи економіки, фінансів, бізнес-процесів; науковий журналіст — наукові поняття та методи; культурний журналіст — мистецтвознавство, література, музика. Ці знання допомагають уникнути поверхового підходу та створювати змістовні матеріали.

Методологічні знання

До них належать методи збору інформації: інтерв'ю, спостереження, анкетування, дослідження; методи перевірки достовірності фактів; принципи фактчекінгу та аналітики; знання журналістських жанрів та форматів. Ці знання забезпечують точність, структурованість і професіоналізм матеріалів.

Правові знання

Журналіст повинен знати законодавство щодо ЗМІ, свободи слова; права людини та конфіденційність інформації; авторське право; норми етики та стандарти професії. Це дозволяє уникати юридичних помилок і захищати себе та джерела інформації.

Технічні та цифрові знання

У сучасній журналістиці важливі: володіння цифровими інструментами (редактори тексту, графіки, відео); знання соцмереж, алгоритмів поширення інформації; використання аналітичних і мультимедійних платформ. Ці навички допомагають ефективно доносити інформацію до аудиторії та збільшувати вплив матеріалу.

3. Вплив спеціальних знань на творчість журналіста

1. Глибина та достовірність матеріалів. Журналіст із спеціальними знаннями може пояснити складні явища зрозуміло та точно, що підвищує авторитет і довіру аудиторії.

2. Оригінальність та аналітичність. Спеціальні знання дозволяють виявляти нестандартні зв'язки, аналізувати тенденції та створювати унікальні матеріали.

3. Швидкість та ефективність роботи. Грамотне використання знань прискорює підготовку матеріалу і дозволяє оперативно реагувати на події.

4. Можливість спеціалізації. Журналіст може стати експертом у конкретній галузі, що відкриває додаткові професійні можливості (публікації, медіапроекти, лекції, розслідування).

5. Підвищення творчого потенціалу. Спеціальні знання поєднуються з уявою, креативністю та індивідуальним стилем журналіста, підвищуючи якість і вплив його творчої роботи.

4. Приклади спеціальних знань у роботі журналіста.

- Політична аналітика: знання політичних процесів і міжнародної політики дозволяє робити прогнози та розкривати причини подій.

- Економічна журналістика: розуміння фінансів і бізнес-процесів дозволяє пояснювати складні економічні явища простою мовою.

- Науково-популярні матеріали: знання науки і технологій допомагає доносити складну інформацію до широкої аудиторії.

- Культурна журналістика: знання мистецтва та історії культури дозволяє робити тексти багатшими, цікавішими і глибшими.

Спеціальні знання журналіста є ключовим фактором успішності його творчої діяльності. Вони визначають глибину та точність матеріалів; оригінальність та аналітичність; оперативність роботи; можливість професійної спеціалізації; підвищення творчого потенціалу.

Поєднання спеціальних знань із творчими здібностями, спостережливостю, критичним мисленням і індивідуальним стилем робить журналіста високопрофесійною та впливовою особистістю у медіа.

Тому для журналіста постійне навчання, вдосконалення знань у різних сферах і адаптація до нових технологій — це не лише професійна необхідність, а й основа творчої самореалізації.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Кость С.А. Журналістика і творчість : монографія. Кер. автор. колективу С. Кость; за ред. С. Костя. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 562 с. https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf

Запитання для самоконтролю

1. Що розуміють під спеціальними знаннями журналіста?
2. Яку роль відіграють спеціальні знання у творчій діяльності журналіста?
3. Які основні види спеціальних знань журналіста існують?
4. Чим відрізняються тематичні знання від методологічних?
5. Чому правові знання важливі для роботи журналіста?
6. Які технічні та цифрові навички підвищують ефективність журналістської діяльності?

Тема 4. Феномен цікавого в журналістиці

Цікавість – це психологічна характеристика людини, яка проявляється як прагнення до нового, бажання пізнавати, досліджувати та розуміти світ. Вона є основою інтелектуального розвитку, творчості та мотивації до навчання. Цікавість можна розглядати як фактор особистісного розвитку та активного сприйняття світу, а також як рушійну силу творчої діяльності.

1. Поняття цікавості

Цікавість – це внутрішня потреба отримувати знання, досвід і нові враження, що спонукає людину ставити запитання, досліджувати явища і події, аналізувати інформацію.

У психології цікавість розглядають, як пізнавальну мотивацію, психологічний механізм активного освоєння інформації, основу для розвитку творчих здібностей.

Цікавість виступає мотором саморозвитку, оскільки людина, яка цікавиться, активно шукає нові знання та розвиває інтелект.

2. Типи цікавості

Інтелектуальна (когнітивна) цікавість пов'язана з прагненням до знань, розуміння явищ і закономірностей та сприяє навчальній діяльності, науковій роботі та аналітичному мисленню.

Емоційна (афективна) цікавість виникає у ситуаціях, які викликають емоційний інтерес: нові події, люди, мистецтво, мотивує до переживання нових вражень, подорожей, творчості.

Практична цікавість проявляється у прагненні дізнатися, як щось працює, навчитися новим навичкам. Переважно поширена серед журналістів, майстрів, техніків, людей, які створюють практичні результати.

Соціальна цікавість пов'язана з інтересом до життя інших людей, спілкування, поведінки та соціальних явищ. Крім того, важлива для журналістів, психологів, педагогів, лідерів.

3. Психологічні механізми цікавості.

Цікавість формується завдяки взаємодії кількох психологічних процесів:

1. Пізнавальний інтерес – бажання отримати нову інформацію та розширити власні знання.

2. Мотиваційна складова –внутрішній імпульс досліджувати невідоме.

3. Емоційна активізація – позитивні переживання, що супроводжують відкриття та нові знання.

4. Спрямованість на результат –прагнення застосувати отримані знання на практиці. Цікавість активізує увагу, пам'ять, мислення, сприяє концентрації на нових об'єктах та проблемах.

4. Функції цікавості

1) Пізнавальна функція – стимулює розвиток знань і навичок.

2) Творча функція – допомагає генерувати нові ідеї, шукати нестандартні рішення.

3) Мотиваційна функція –підвищує внутрішню мотивацію до навчання, роботи, саморозвитку.

4) Соціальна функція – сприяє взаємодії з людьми, розумінню соціального середовища.

5) Емоційна функція – створює позитивні переживання від відкриття нового і успіху в пізнанні.

5. Цікавість і розвиток особистості

Цікавість стимулює інтелектуальний розвиток, допомагає розширювати світогляд і накопичувати досвід. У творчих професіях (журналістика, мистецтво, наука) вона є ключовим фактором успішності, оскільки сприяє пошуку нових тем, поглядів і нестандартних рішень. Розвинена цікавість формує самостійність мислення та здатність до критичного аналізу інформації.

6. Фактори розвитку цікавості

1. Особисті риси: допитливість, відкритість до нового, емоційна чутливість.

2. Освітнє середовище: підтримка інтересів, наявність доступу до інформації, стимулююча атмосфера.

3. Соціальне середовище: спілкування з цікавими людьми, участь у дискусіях і проектах.

4. Творча діяльність: мистецтво, наука, журналістика та інші сфери, де потрібна ініціатива та креативність.

Отже, цікавість – це ключовий психологічний феномен, що визначає активність, творчість і пізнавальну діяльність людини. Вона формує мотивацію до саморозвитку, стимулює пошук нових знань і ідей, сприяє творчому мисленню та ефективній комунікації. Без розвитку цікавості слабшає, а особистість стає менш ініціативною та креативною. У професіях, де важлива аналітика, спостережливість і творчий підхід, як-от журналістика, цікавість є основою професійного успіху.

2. Цікавість є однією з ключових рис журналіста, яка визначає не тільки його професійну успішність, але й здатність створювати актуальні, глибокі та захопливі матеріали. У журналістиці цікавість виступає

психологічним рушієм пізнання, пошуку нових тем, аналізу подій і формування власного погляду на світ.

1. Поняття цікавості в журналістиці

Цікавість у журналістиці – це внутрішня потреба журналіста дізнатися, зрозуміти і дослідити події, явища та людей, що забезпечує активний пошук інформації та її глибокий аналіз. Цікавість відрізняє журналіста від простого спостерігача: вона змушує ставити запитання, перевіряти факти, шукати оригінальні ракурси і шляхи подачі матеріалу.

2. Цікавість – ключова риса журналіста

Рушій пошуку інформації. Журналіст без цікавості не буде активно шукати інформацію, задавати питання, проводити інтерв'ю чи глибокі розслідування. Цікавість стимулює пошук ексклюзивних фактів і деталей, які роблять матеріал унікальним.

Сприяє критичному мисленню. Цікавість спонукає журналіста не приймати інформацію на віру, а аналізувати джерела, перевіряти факти та оцінювати достовірність інформації. Це особливо важливо для сучасної журналістики, де потік новин величезний, а дезінформація – поширена.

Розвиток аналітичних здібностей. Журналістська цікавість допомагає бачити причинно-наслідкові зв'язки, тенденції та приховані аспекти подій, що дає змогу створювати матеріали не лише інформативні, а й аналітичні.

Поштовх до творчості. Цікавість стимулює знаходити нестандартні підходи до подачі інформації; створювати захопливі тексти та сюжети; використовувати оригінальні образи та метафори; експериментувати з жанрами та форматами.

Тобто цікавість робить журналіста творцем, а не просто репортером фактів.

3. Види журналістської цікавості

1) Інтелектуальна (когнітивна) – прагнення до знань про політику, економіку, науку, культуру; стимулює аналітичні та публіцистичні матеріали.

2) Емоційна – цікавість до людських історій, переживань, подій; допомагає створювати захопливі репортажі та інтерв'ю.

3) Практична – бажання зрозуміти, як працює світ і суспільство; корисна у журналістських розслідуваннях.

4) Соціальна – інтерес до поведінки, мотивацій і взаємовідносин людей; забезпечує глибину соціальних і культурних тем.

4. *Вплив цікавості на професійну діяльність журналіста*

1) Оперативність і актуальність матеріалів. Цікавість підштовхує журналіста швидко реагувати на новини та події, шукати першоджерела і важливі деталі.

2) Глибина і достовірність. Завдяки бажанню розібратися в суті явищ, журналіст створює змістовні та перевірені матеріали, які користуються довірою аудиторії.

3) Розвиток індивідуального стилю. Журналіст, який цікавиться різними аспектами тем, формує унікальний авторський стиль, адже постійно експериментує з подачею інформації.

4) Професійна спеціалізація. Цікавість до конкретної сфери (економіки, науки, культури) дозволяє журналісту стати експертом і авторитетом, що підвищує його професійну цінність.

5) Творчий потенціал і ініціатива. Цікавість стимулює пошук нових тем, ідей, підходів та форматів, що робить журналіста активним учасником інформаційного процесу, а не просто спостерігачем.

5. *Цікавість і психологічний аспект журналістики.* Цікавість активізує пізнавальні процеси: увагу, пам'ять, мислення; сприяє емоційному залученню: журналіст переживає події разом із героями, що робить матеріали живими і переконливими; розвиває соціальну емпатію: розуміння мотивів і поведінки людей підвищує якість інтерв'ю та соціальних репортажів.

Цікавість – одна з визначальних рис журналістики, оскільки вона є рушієм пізнання та активного пошуку інформації; сприяє аналітичності, критичності та творчості; допомагає створювати достовірні, глибокі та захопливі матеріали, формує індивідуальний стиль і професійну експертизу, підтримує мотивацію журналіста та його творчий потенціал. Без розвитку цікавості журналістська діяльність стає поверховою, а

матеріали – менш значущими. Саме тому ця риса є основою успішної і якісної журналістики.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Кость С.А. Журналістика і творчість : монографія. Кер. автор. колективу С. Кость; за ред. С. Костя. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 562 с. https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf

Питання для самоконтролю

1. Що таке цікавість і чим вона відрізняється від простої уваги?
2. Які психологічні механізми формують цікавість?
3. Назвіть основні типи цікавості та дайте їх коротку характеристику.
4. Які функції виконує цікавість у житті людини?
5. Як цікавість впливає на розвиток особистості та інтелекту?
6. Чому цікавість вважається однією з ключових рис журналіста?
7. Як цікавість впливає на пошук і збір інформації?
8. Які види журналістської цікавості виділяють психологи та журналісти?
9. Чим когнітивна цікавість відрізняється від емоційної в журналістській діяльності?
10. Як цікавість допомагає журналісту перевіряти достовірність інформації?

Тема 5. Об'єктивна реальність та шляхи її відображення в журналістиці

1. Об'єктивність у журналістиці – це принцип, за яким журналіст представляє події, факти та явища максимально точно, без упереджень,

особистих оцінок і маніпуляцій, забезпечуючи читачеві, глядачеві або слухачеві можливість сформулювати власну думку. У демократичних суспільствах цей принцип є однією з головних ознак якісної журналістики, оскільки він гарантує свободу інформації, прозорість влади та інформованість громадян.

1. Поняття об'єктивності в журналістиці

Об'єктивність – це здатність журналіста відображати події такими, якими вони є, без додавання власних емоційних оцінок, політичних або ідеологічних упереджень. Вона передбачає точність фактів – перевірку інформації з надійних джерел; повноту інформації – подання різних точок зору; відсутність маніпуляцій – уникання перекручування або вибіркового висвітлення подій; Баланс думок – представлення позицій усіх сторін конфлікту чи дискусії.

2. Чому об'єктивність є найсуттєвішою рисою демократичної журналістики

1) *Забезпечення права громадян на достовірну інформацію.* Демократичне суспільство ґрунтується на інформованості населення. Громадяни мають право самостійно оцінювати події та приймати рішення. Журналіст, дотримуючись об'єктивності, виконує цю соціальну функцію.

2) *Протидія маніпуляціям і пропаганді.* Об'єктивна журналістика запобігає поширенню перекрученої інформації та пропаганди, що може спотворювати громадську думку.

3) *Формування довіри до медіа.* Громадяни довіряють тим медіа, які послідовно дотримуються принципу об'єктивності, що підвищує авторитет журналіста і ЗМІ.

4) *Сприяння плюралізму думок.* Об'єктивність передбачає подання різних точок зору, що є основою демократії, бо дозволяє вести відкриті суспільні дискусії.

5) *Підтримка професійної етики.* Принцип об'єктивності є ключовим етичним стандартом журналістики і забезпечує відповідальність за точність і достовірність інформації.

3. Механізми забезпечення об'єктивності

1) Перевірка фактів – підтвердження інформації з кількох незалежних джерел.

2) Баланс точок зору – представлення всіх сторін конфлікту або питання.

3) Використання надійних джерел – офіційні документи, експертні оцінки, первинні свідчення.

4) Розділення фактів і думок – журналіст має чітко відокремлювати власні оцінки від поданих фактів.

5) Уникнення сенсаційності та маніпуляцій – відмова від перебільшень, перебивок або викривлення інформації для привернення уваги.

4. Виклики об'єктивності в сучасній журналістиці

- Швидкість і обсяг інформації – сучасні медіа часто працюють у режимі «швидких новин», що ускладнює перевірку фактів.

- Політичний та комерційний тиск – ЗМІ можуть зазнавати впливу політичних сил чи рекламодавців.

- Соціальні мережі і дезінформація – поширення неперевіреної інформації загрожує дотриманню об'єктивності.

Журналістська майстерність у демократичній журналістиці полягає в тому, щоб зберігати об'єктивність навіть під тиском часу, політики чи комерційних інтересів.

Об'єктивність відображення – це найсуттєвіша риса демократичної журналістики, оскільки вона забезпечує достовірність і повноту інформації, формування об'єктивної громадської думки, довіру до медіа та журналістів, сприяння плюралізму та відкритим суспільним дискусіям, дотримання професійної етики. Без об'єктивності журналістика не може виконувати свою основну функцію в демократичному суспільстві – гарантувати громадянам право на правдиву та неупереджену інформацію, що є основою свободи слова та демократичних процесів.

2. *Гуманізм* у журналістиці – це світоглядна та етична орієнтація, яка ставить людину, її гідність, права та інтереси в центр інформаційної діяльності. Він передбачає відповідальність журналіста перед суспільством, повагу до кожної особистості та спрямованість на розвиток суспільної моралі та культури. У сучасних умовах швидких змін і розвитку медіа

гуманізм стає ключовим принципом журналістики майбутнього, оскільки він формує етичні стандарти та забезпечує довіру аудиторії.

Гуманізм – це комплекс цінностей і норм, що орієнтовані на повагу до життя, гідності та прав людини; розвиток соціальної відповідальності; формування у суспільстві етичних і моральних стандартів; підтримку індивідуальної свободи та розвитку особистості.

У журналістиці гуманізм проявляється як акцент на людині у всіх її вимірах – як суб'єкта подій, носія прав та громадянина, а не лише як статистичну одиницю чи джерело сенсацій.

2. Роль гуманізму в журналістській діяльності

Орієнтація на інтереси людини. Гуманістична журналістика ставить на перше місце потреби, права та інтереси людей, особливо у висвітленні соціально значущих тем, таких як освіта, здоров'я, культура, екологія, права людини.

Етична відповідальність. Журналіст, керований гуманістичними принципами, враховує наслідки своєї інформації для людей та суспільства, уникає дискримінації, приниження або маніпуляцій.

Підтримка демократичних цінностей. Гуманізм формує етичні стандарти журналістики, які сприяють свободі слова, плюралізму думок та прозорості влади, що є критично важливим для демократичного розвитку суспільства.

Акцент на конструктивності та розвитку. Гуманістична журналістика не лише повідомляє про проблеми, а й пропонує шляхи їх вирішення, висвітлює позитивні ініціативи, підкреслює успіхи суспільства, тим самим мотивуючи громадян до активності та творчості.

3. Основні принципи гуманістичної журналістики

1) *Повага до людини та її гідності* – уникання приниження, дискримінації або маніпуляцій.

2) *Соціальна відповідальність* – усвідомлення впливу журналістики на громадську думку та життя людей.

3) *Об'єктивність і достовірність* – факти подаються чесно, без перебільшень і фальсифікацій.

4) Спрямованість на розвиток суспільства – підкреслення позитивних змін і підтримка соціальних ініціатив.

5) Емпатія та розуміння різних точок зору – журналіст враховує інтереси та переживання всіх сторін конфлікту чи події.

4. Гуманізм як основа журналістики майбутнього

У XXI столітті журналістика стикається з новими викликами: стрімкий розвиток інформаційних технологій і соціальних мереж, поширення дезінформації та фейків, глобалізація та культурне різноманіття, потреба у швидкому реагуванні на події.

У цих умовах гуманізм стає основним критерієм якості журналістики, бо він забезпечує довіру аудиторії – читачі, глядачі та слухачі довіряють медіа, які ставлять людину на перше місце; стабільність суспільства – журналістика, орієнтована на гуманістичні цінності, сприяє розвитку толерантності, взаєморозуміння і соціальної солідарності; професійну етичність – журналісти з гуманістичною орієнтацією дотримуються стандартів достовірності, об'єктивності та відповідальності.

Таким чином, гуманізм не просто етичний вибір журналіста, а стратегічна умова розвитку сучасної журналістики.

5. Приклади гуманістичної журналістики

- Репортажі про права людини та соціальні ініціативи.

- Інтерв'ю з героями повсякденного життя, які демонструють стійкість та позитивні зміни.

- Матеріали про освіту, культуру, охорону здоров'я та екологію, що підкреслюють роль людини в розвитку суспільства.

- Розслідування, які спрямовані не лише на критику, а й на покращення системи або процесу.

Гуманізм – це філософія та методологія журналістики майбутнього, яка орієнтує професію на людину, її права та гідність. Це основа етичної, відповідальної та демократичної журналістики, що формує довіру громадськості, підтримує плюралізм думок і сприяє соціальному розвитку. Журналістика без гуманістичної орієнтації ризикує перетворитися на сенсаційне, маніпулятивне або поверхове інформування, тоді як гуманістична журналістика здатна формувати здорове, відповідальне та

свідоме суспільство, що робить її ключовою для майбутнього медіапростору.

3. 1. Право журналіста на критику

Журналістика в демократичному суспільстві виконує ключову функцію – інформування громадськості та контроль за діяльністю влади, бізнесу, громадських організацій і окремих осіб. Одним із головних інструментів журналіста є критика.

Право журналіста на критику закріплено у національному та міжнародному праві:

- Конституційні права. В Україні право на свободу слова та на отримання та поширення інформації гарантовано ст. 34 Конституції України. Це включає право висловлювати власну думку, у тому числі критичну, щодо діяльності органів влади, посадових осіб, підприємств і громадян.

- Міжнародні документи. Стаття 19 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права гарантує свободу висловлювання. Судова практика Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) також неодноразово підтверджує, що журналісти мають ширший простір для критики, особливо коли мова йде про публічні інтереси.

Критика журналіста може стосуватися діяльності влади та посадових осіб; суспільних і економічних процесів; культурних, наукових та спортивних подій; поведінки окремих осіб у публічній сфері. Це право тісно пов'язане з принципом публічної служби журналіста: інформувати суспільство про проблеми, недоліки та порушення.

2. Правова відповідальність за критику

Незважаючи на право на критику, журналіст несе правову відповідальність, якщо його критика порушує закон. Основні правові межі такі:

1. Дотримання законів про захист честі, гідності та ділової репутації (статті 297–300 Цивільного кодексу України, статті 150–151 Кримінального кодексу). Журналіст не має права поширювати непідтверджену інформацію, яка принижує людину або її репутацію. Якщо журналіст поширює неправдиві звинувачення, він може нести цивільну, адміністративну або кримінальну відповідальність.

2. Дотримання авторського права та інтелектуальної власності. Використання чужих матеріалів без дозволу може призвести до відповідальності за порушення авторських прав.

3. Обмеження у сфері національної безпеки, захисту дітей та конфіденційної інформації. Публікація інформації, яка загрожує державній безпеці або розкриває конфіденційні дані, може стати підставою для правових наслідків.

Отже, право на критику не є абсолютним; воно реалізується в межах закону.

3. Етична відповідальність журналіста

Крім правових норм, журналіст керується етичними стандартами професії, що визначаються кодексами журналістської етики (наприклад, Кодексом етики українського журналіста). Зокрема

- *Об'єктивність і достовірність.* Журналіст повинен перевіряти факти та подавати їх без спотворень.

- *Відокремлення фактів від думки.* Критика має бути чітко маркована як оцінка, а не як факт.

- *Поважання гідності особи.* Навіть критика не повинна принижувати або зловживати інформацією про приватне життя.

- *Уникання конфлікту інтересів.* Журналіст не повинен використовувати критику для власної вигоди чи помсти.

Етична відповідальність часто включає самоконтроль та професійну репутацію, адже порушення етики може підірвати довіру аудиторії навіть без юридичних наслідків.

Право журналіста на критику є фундаментальним для свободи слова та демократичного суспільства. Воно дозволяє відкрито обговорювати проблеми та контролювати владу. Разом із тим, це право не є абсолютним: журналіст несе правову відповідальність за поширення недостовірної інформації або порушення законів і етичну відповідальність за дотримання стандартів професії. Таким чином, критика журналіста повинна бути об'єктивною, обґрунтованою, законною та етично виправданою.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Кость С.А. Журналістика і творчість : монографія. Кер. автор. колективу С. Кость; за ред. С. Костя. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. 2023. 562 с. https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/Kost_2.indd-zhurnalistyka-i-tvorchist.pdf

Питання для самоконтролю

1. Що розуміють під об'єктивністю в журналістиці?
2. Чому об'єктивність є ключовою рисою демократичної журналістики?
3. Які механізми допомагають журналісту забезпечити об'єктивність матеріалів?
4. Як об'єктивність впливає на довіру громадян до ЗМІ?
5. Чим об'єктивність відрізняється від суб'єктивності чи упередженості?
6. Що означає гуманізм у журналістиці?
7. Чому гуманізм вважається основою журналістики майбутнього?
8. Як гуманістична орієнтація впливає на підхід журналіста до тем і героїв?
9. Які основні принципи гуманістичної журналістики?
10. Як гуманізм допомагає формувати довіру аудиторії до ЗМІ?
11. Що таке право журналіста на критику і на яких нормативно-правових актах воно ґрунтується?
12. Чому критика журналіста вважається важливою для демократичного суспільства?
13. У чому полягає різниця між критичною думкою та поширенням недостовірної інформації?
14. Які основні правові межі має журналіст при реалізації свого права на критику?
15. У яких випадках критика може стати підставою для цивільної або кримінальної відповідальності?

Тема 6. Журналістський твір як тип тексту

1. *Задум журналістського матеріалу* – це початковий творчий імпульс, ідея та стратегія майбутнього твору, яка визначає його зміст,

форму, структуру, жанр і спосіб подання. Це те «ядро», з якого виростає текст, відеосюжет, радіорепортаж чи інший медіапродукт. Від задуму залежить підбір фактів, способи збору інформації, стиль подачі, позиція автора, композиція матеріалу, емоційний тон і форма впливу на аудиторію.

Задум виникає на стику соціальної потреби та особистісного бачення журналіста.

2. Особливість задуму в журналістиці порівняно з іншими видами творчості

Журналістський задум має низку унікальних рис, які відрізняють його від літературного чи художнього:

1) Оперування реальними фактами. На відміну від художника чи письменника, журналіст не створює вигаданих ситуацій. Задум ґрунтується на реальних подіях, суспільних явищах, конкретних людських історіях. Факт – основа задуму.

2) Орієнтація на суспільну значущість. Журналіст обирає тему не лише за власним інтересом, а й з огляду на актуальність, значення для громадськості, можливий соціальний резонанс, суспільні потреби. Тому задум завжди має громадянську спрямованість.

3) Пов'язаність із інформаційними приводами. У журналістиці задум часто виникає у зв'язку з подією: пресконференцією, реформою, заявою, трагедією, відкриттям, соціальною проблемою. Журналіст не може чекати рік, щоб «дозріла» ідея – час і оперативність є критичними.

4) Підпорядкованість жанру. Задум визначає жанр (репортаж, інтерв'ю, аналітика, нарис), але водночас жанр диктує вимоги до реалізації задуму: репортаж потребує емоційної присутності, інтерв'ю – конфліктності та діалогу, аналітика – фактологічної глибини.

5) Етичні та правові рамки. Задум журналіста не може порушувати: норми етики, правила конфіденційності, права людини, законодавство.

Тому він працює у межах, яких немає у художньої творчості.

3. Структура журналістського задуму

Класично задум включає кілька складових:

1) Тема – що саме хоче розказати журналіст. Наприклад, «Проблеми інклюзивної освіти».

2) Проблема – який конфлікт або суспільна суперечність лежить в основі. Наприклад: «Брак фахівців та інфраструктури для дітей із особливими потребами».

3) Ідея (основна думка) – яку позицію журналіст прагне донести? Наприклад: «Інклюзивна освіта – не привілей, а право».

4) Концепція подачі. Форма та метод: інтерв'ю з експертами, сюжет із героями, аналітичний огляд, розслідування.

5) Аудиторія – для кого створюється матеріал. Від цього залежить рівень складності, подача, стиль.

4. Етапи формування журналістського задуму

1. *Усвідомлення проблеми.* Журналіст бачить факт/подію/явище → шукає суспільний аспект.

2. *Визначення головної ідеї.* Потрібно відповісти: «Що саме я хочу сказати?»

3. *Збір попередньої інформації.* Пошук джерел, експертів, документів допомагає уточнити задум.

4. *Вибір форми.* Жанр і підхід визначають, як реалізуватиметься замисел.

5. *Планування структури.* Композиція матеріалу: введення, факти, коментарі, висновки.

5. Особливість реалізації задуму

Журналістський задум не є статичним – він може змінюватися в процесі роботи. Наприклад, розслідування може привести до несподіваних фактів, а герой інтерв'ю – відкрити нову тему. Гнучкість – одна з найважливіших особливостей журналістського задуму.

6. Вплив особистості журналіста

Задум завжди має авторську специфіку, бо журналіст обирає ракурс, виділяє головне, надає власну інтерпретацію, визначає тональність (критичну, нейтральну, іронічну, емпатійну). Проте авторський погляд не повинен суперечити принципам об'єктивності, достовірності, балансу думок.

Отже, задум у журналістиці – це центральний творчий і організаційний елемент, що формує майбутній матеріал. Його особливість

полягає в орієнтації на суспільну значущість і актуальність, опорі на факти й реальність, підпорядкованості етичним та правовим нормам, оперативності та відповідності жанровим вимогам, поєднанні професійної майстерності з авторським баченням.

Завдяки якісному задуму журналістський матеріал стає не лише інформативним, але й впливовим, здатним формувати громадську думку та ініціювати суспільні зміни.

2. Поняття теми журналістського твору

1. *Визначення теми журналістського твору.* Тема журналістського твору – це коло явищ, подій, проблем або ситуацій реальної дійсності, які автор обирає для висвітлення у своєму матеріалі. Це об'єкт зображення, те, про що розповідає журналіст і на що він спрямовує увагу аудиторії. Тема є фундаментом будь-якого журналістського твору: без теми немає ані змісту, ані спрямування, ані логіки матеріалу.

2. *Ознаки журналістської теми.* Журналістська тема має кілька характерних особливостей:

1) Реалістичність. Тема завжди пов'язана з реальними фактами, подіями та життям суспільства. Журналіст не вигадує предмет зображення – він бере його з життя.

2) Суспільна значущість. Тема має бути важливою для певної групи людей або для суспільства загалом. У журналістиці не буває «порожніх» або «виключно приватних» тем.

3) Актуальність. Тема зазвичай пов'язана з подіями сьогодення або новими тенденціями. Актуальність забезпечує інтерес аудиторії.

4) Конкретність. Журналістська тема не може бути надто загальною – вона має зосереджуватися на конкретній проблемі, явищі або події.

5) Орієнтація на інформування. Будь-яка тема обов'язково пов'язана з інформаційною функцією – журналіст не просто розмірковує, а повідомляє.

3. *Структура теми: про що саме пише журналіст.* У журналістиці тема складається з кількох внутрішніх елементів:

1) Об'єкт (про кого/що). Наприклад, система освіти, конкретна подія, герой-очевидець, соціальна проблема.

2) Предмет (яка саме сторона об'єкта)

Наприклад, проблеми фінансування освіти, поведінка чиновника під час конфлікту, особистий шлях героя. Тема = об'єкт + предмет зображення.

4. *Роль теми в журналістському творі.* Тема є вихідною точкою для визначення жанру (репортаж, стаття, аналітика, розслідування, інтерв'ю), формування задуму, вибору героїв, експертів, джерел, побудови структури матеріалу, вибору тональності та стилю, відбору фактів і аргументів.

Тема визначає, що буде в тексті, а все інше – як це буде подано.

5. *Зв'язок теми з проблематикою та ідеєю.* У журналістиці важливо розрізняти, але пов'язувати три поняття:

- 1) Тема – про що матеріал (наприклад: інклюзивна освіта).
- 2) Проблема – в чому основна суперечність (брак умов та спеціалістів).
- 3) Ідея – що хоче сказати журналіст, яка основна думка (інклюзія – це необхідність і право дітей, а не додаткова опція).

Тема – найширше поняття, яке охоплює загальний предмет розповіді.

6. *Класифікація журналістських тем*

1) За масштабом

- Загальносуспільні (вибори, екологія, реформи)
- Галузеві (освіта, медицина, бізнес)
- Локальні (події міста, проблеми району)

2) За характером

- Подієві (репортажі, новини)
- Проблемні (аналітика, статті)
- Персональні (інтерв'ю, портрети)
- Тематики соціального впливу (права людини, медицина, суспільні кампанії)

3) За тривалістю актуальності

- Постійні (вічні) – економіка, освіта, політика
- Ситуативні – аварія, мітинг, вибори

7. *Джерела виникнення теми.* Журналіст може отримати тему із реальних подій (інформприводів), звернень громадян, соціальних мереж, офіційних

документів, власних спостережень, аналітичних тенденцій, суспільних конфліктів, явищ, що турбують громаду. Журналіст самостійно визначає, чи є тема вартою висвітлення.

8. *Вимоги до добре сформульованої теми.* Тема має бути чіткою, конкретною, суспільно значущою, актуальною, зрозумілою для аудиторії, посиленою для журналіста (з точки зору доступу до джерел).

Надто широка або розмита тема призводить до неструктурованого матеріалу.

9. *Приклади формулювання тем*

Широка: «Проблеми медицини»

→ Конкретна тема: «Брак сімейних лікарів у сільській місцевості».

Широка: «Екологія»

→ Конкретна тема: «Наслідки незаконних вирубок на Закарпатті».

Широка: «Освіта»

→ Конкретна тема: «Як реформований НУШ змінює підхід до навчання в початковій школі».

Тема журналістського твору – це основа, навколо якої будується весь матеріал. Вона визначає що саме буде описано, чому це важливо для суспільства, які проблеми та аспекти потрібно розкрити, який жанр і стиль подачі обере журналіст. Хороша тема – це чітке питання до реальності, на яке журналіст шукає відповідь, подаючи факти, аналіз і людські історії.

3. 1. *Поняття факту в журналістиці.*

Факт у журналістиці – це конкретна, достовірна, перевірена інформація про подію, явище, людину або обставину, що реально існували або існують у дійсності. Факт відображає об'єктивну частину реальності, на якій базується журналістський матеріал.

Важливі ознаки журналістського факту:

- об'єктивність – не залежить від особистої думки автора;
- достовірність – відповідає дійсності й підтверджується джерелами;
- конкретність – має чіткі параметри (хто? що? коли? де?);
- перевірюваність – його можна підтвердити документально або свідками;
- значущість – має інформаційну цінність для аудиторії

У журналістиці факт – це основний будівельний матеріал, той мінімум, без якого текст не може виконувати інформаційну функцію.

2. Класифікація фактів у журналістиці. Факти класифікують за різними критеріями. Ось основні групи.

1) *За характером інформації*

1. Подієві факти. Фіксація того, що сталося (аварія, прийняття закону, відкриття виставки, спортивний матч). Це факти, що відповідають на питання: що сталося?

2) *Факти-дані (статистичні)*. Цифри, показники, статистика (відсоток інфляції, кількість постраждалих, рейтинги, економічні показники).

3) *Факти-думки*. Це не оцінки журналіста, а висловлювання учасників подій або експертів, які цитуються коректно й точно. Наприклад, «Міністр заявив, що...», «Експерт вважає...»

4) *Факти-біографії*. Відомості про життя конкретних людей: освіта, діяльність, здобутки, обставини життя.

5) *Документальні факти*. Інформація, підтверджена офіційними документами (договори, акти, протоколи, судові рішення).

2. За способом отримання

1) Первинні (оригінальні) факти. Зібрані журналістом особисто (репортаж із місця події, власне інтерв'ю, власні спостереження).

2) Вторинні факти. Отримані з інших джерел (пресслужби, новинні агенції, інші ЗМІ, офіційні релізи).

3. За важливістю для матеріалу

1) Основні факти (ті, без яких матеріал втрачає сенс).

2) Додаткові факти (розширюють контекст, допомагають краще зрозуміти тему).

4. За ступенем узагальнення

1) Одиничні факти (описують одну конкретну подію).

2) Загальні факти (Характеризують тенденцію, закономірність (наприклад, «Рівень безробіття зростає треті роки поспіль»)).

3. Вимоги до фактів у журналістиці.

Журналістський факт повинен бути точним (цифри – не приблизні, а реальні); повним (не вирваним з контексту); збалансованим (подані різні

джерела); оперативним (відповідати моменту публікації); легально здобутим (без порушення правил і законів).

4. Місце і роль фактів у журналістських творах різних жанрів.

Факти використовуються в усіх жанрах журналістики, але ступінь їх ролі різниться залежно від типу матеріалу.

1) Інформаційні жанри (новина, замітка, інформаційний репортаж). Факт – основа всього тексту. Тут журналіст практично не має права на інтерпретацію.

Важливо подати: що сталося; де; коли; за яких обставин; хто брав участь; наслідки. Факти = зміст інформаційної журналістики.

2. Аналітичні жанри (стаття, коментар, огляд, аналітичний репортаж). Факти тут виконують іншу функцію – доказову. Журналіст групує факти; аналізує їх; порівнює; узагальнює; робить висновки. Тут важлива не лише наявність фактів, а й інтерпретація, пояснення, зв'язки між явищами.

3. Художньо-публіцистичні жанри (нарис, есе, портрет, фічер, авторська колонка). Факт у цих жанрах має не тільки інформаційну роль, а й емоційно-образну. Він допомагає створити атмосферу, розкрити характер героя, підкреслити деталі, підсилити художній образ. Тут факт поєднується з авторськими враженнями, але залишається достовірним.

4. Журналістське розслідування. Факт – ключовий, вирішальний елемент. Журналіст мусить зібрати багато різних типів фактів, перевірити кожен. мати документальні докази, вибудувати причинно-наслідкові зв'язки. У розслідуванні немає дрібниць: навіть маленький факт може стати поворотним моментом.

5. Інтерв'ю. Факти з'являються у відповідях співрозмовника (факти-думки), у бекграунді, який подає журналіст (факти-біографії), у контексті (факти-зведення). Факти тут служать для конкретизації та підтвердження сказаного.

Отже, факт – основа журналістики. Він забезпечує достовірність і об'єктивність матеріалу, формує інформаційну картину для аудиторії, виконує доказову функцію в аналітиці, посилює емоційність і реалістичність у художньо-публіцистичних жанрах, є наріжним каменем журналістських розслідувань. Без фактів журналістика перетворюється на

думку або художній текст; саме факти надають матеріалу авторитетності, суспільної значущості та професійної вартості.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Михайленко В.М. Теорія твору й тексту: Курс лекцій (електронний посібник). Київ : Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. 130 с. URL: http://labs.journ.univ.kiev.ua/travel_journalism/wp-content/uploads/2022/12/Kurs-lektsiy_Teoriia-tvoru_elektronnyy-posibnyk.pdf

Питання для самоконтролю

1. Що таке журналістський задум і яку роль він відіграє у створенні медіаматеріалу?
2. Які основні складові входять до структури журналістського задуму (тема, проблема, ідея, концепція тощо)?
3. Чим журналістський задум відрізняється від задуму в художній або літературній творчості?
4. Чому реальні факти є обов'язковою основою для журналістського задуму?
5. Як суспільна значущість впливає на формування задуму журналіста?
6. Що таке тема журналістського твору і яку роль вона відіграє у формуванні матеріалу?
7. Які основні ознаки журналістської теми (реалістичність, суспільна значущість, актуальність тощо)?
8. Чим відрізняється тема від проблеми та ідеї журналістського твору?
9. Які чинники впливають на вибір теми журналістом (інформпривід, суспільні потреби, доступ до джерел тощо)?
10. Чому важливо, щоб тема була чіткою, конкретною та зрозумілою для аудиторії?
11. Що таке факт у журналістиці та які його основні ознаки?

12. Які існують основні класифікації журналістських фактів (за характером, джерелом отримання, важливістю, ступенем узагальнення)?
13. Чим відрізняються події факти, статистичні факти та факти-думки? Наведіть приклад кожного.
14. Яку роль відіграють факти в інформаційних жанрах, і чому саме в них факт є головним змістовим елементом?
15. Як змінюється функція факту в аналітичних, художньо-публіцистичних жанрах та в журналістських розслідуваннях?

Тема 7. Ідейно-тематичні особливості журналістського твору

1. *Ситуація* – це реальний або потенційний стан справ, подія чи комплекс обставин, які мають суспільну значущість і можуть бути об'єктом журналістського висвітлення. Ситуація завжди включає конкретне місце, час, учасників та взаємодію між ними. Для журналіста ситуація є відправною точкою: саме вона визначає, про що йтиметься у матеріалі, які факти потрібно зібрати, які коментарі почути та який жанр обрати. Журналістика реагує на ситуації, перетворюючи їх на інформаційні повідомлення, аналітичні тексти чи художньо-публіцистичні матеріали.

Основні варіанти ситуацій, що знаходять відображення у журналістиці

1. *Події ситуації* – це ситуації, що пов'язані з конкретною подією, яка вже сталася або відбувається в момент підготовки матеріалу, наприклад, аварії, катастрофи, пожежі, урочистості, фестивалі, відкриття, політичні рішення, пресконференції, спортивні змагання. Ці ситуації найчастіше стають основою новин, репортажів, заміток.

2. *Конфліктні ситуації* пов'язані з протистоянням інтересів, позицій чи дій різних сторін. Сюди належать політичні конфлікти; соціальні протести, трудові спори, міжнародні конфлікти. У журналістиці використовуються жанри аналітики: статті, коментарі, інтерв'ю, розслідування.

3. *Проблемні ситуації* – це ситуації, які вказують на проблему, що вимагає осмислення або вирішення. До прикладу, екологічні загрози, корупція, соціальна нерівність, проблеми у сфері освіти чи медицини. Такі

ситуації висвітлюються через аналітичні статті, нариси, журналістські розслідування.

4. *Ситуації-тенденції (процесні)* відображають не окрему подію, а довготривалий процес, тенденцію, явище, наприклад, демографічні зміни, розвиток технологій, економічні тренди, культурні процеси. Це основа для оглядів, аналітики, публіцистичних есе.

5. *Побутові та мікросоціальні ситуації*. Сюди відносять ситуації з повсякденного життя окремих людей або невеликих груп. Приклади: історії родин; портрети окремих особистостей; життєві кейси, що відображають ширші соціальні процеси. Часто стають основою для нарисів, інтерв'ю, репортажів з місця подій.

6. *Екстремальні та кризові ситуації*. Ситуації, що пов'язані з ризиком, небезпекою, драматичними змінами. Прикладом можуть бути, зокрема, війна, епідемії, природні катастрофи, гуманітарні кризи. Такі ситуації потребують оперативності, точності, балансу думок і висвітлюються у новинах, репортажах, спецпроектах.

7. *Інституційні ситуації, які пов'язані з діяльністю установ, органів влади, компаній*. Наприклад, реформи, кадрові призначення, рішення судів, пресрелізи організацій. Відображаються як у новинних жанрах, так і в аналітиці.

8. *Ситуації-інформаційні приводи*. Це ситуації, що стають формальним приводом для публікації матеріалу. Наприклад, вихід книги або фільму, запуск нового продукту, річниця подій, статистичні звіти. Такі матеріали можуть мати різні жанри – від короткої новини до розгорнутого огляду.

Отже, ситуація – це основний структурний елемент журналістської роботи. Вона визначає тему матеріалу, жанр, логіку подання інформації, метод збору фактів, стиль і форму викладу. Журналістика відображає найрізноманітніші ситуації – від побутових до глобальних, від термінових до процесних – і перетворює їх на зрозумілу, суспільно корисну інформацію.

2. Проблема – це суперечність між існуючим станом речей та бажаним, належним або можливим станом; питання, що потребує

осмислення, аналізу та вирішення. У журналістиці, науці, філософії чи суспільній практиці проблема завжди пов'язана з наявністю труднощів, браком інформації, конфліктом інтересів або неузгодженістю між фактом і нормою.

Проблема – це не просто ситуація чи факт, а те, що потребує реакції, аналізу з боку людини або суспільства. У журналістиці проблема стає підставою для створення аналітичних матеріалів, розслідувань, тематичних нарисів і публіцистики.

Ознаки проблеми. Проблема характеризується такими рисами:

1. Наявність суперечності – між тим, як є, і тим, як має бути.
2. Суспільна або індивідуальна значущість – проблема впливає на людей чи процеси.
3. Потреба у відповіді або рішенні – не може залишатися без реагування.
4. Багатоваріантність підходів – може мати кілька шляхів розв'язання.
5. Здатність викликати дискусію – проблеми часто мають різні погляди та позиції.

Різновиди проблем. Проблеми можна класифікувати за багатьма критеріями. Найпоширеніші та найважливіші різновиди подані нижче.

1. За сферою виникнення. Соціальні проблеми, які пов'язані з життям суспільства, груп, громад. Наприклад, бідність, безробіття, нерівність, міграція. Економічні проблеми стосуються виробництва, розподілу ресурсів, фінансів (інфляція, спад виробництва, бюджетний дефіцит). Політичні проблеми пов'язані з владою, управлінням, політичними інститутами (корупція, криза довіри, виборчі порушення). Екологічні проблеми стосуються взаємодії суспільства та природи, наприклад, забруднення, зміна клімату, вирубка лісів. Культурні та духовні проблеми, що пов'язані з цінностями, традиціями, моральністю, наприклад, занепад читання, культурна глобалізація. Особистісні (індивідуальні) проблеми стосуються конкретної людини (особистісна криза, професійні труднощі, моральний вибір).

2. За характером суперечності. Об'єктивні проблеми. Вони існують незалежно від оцінок людини, наприклад, природні катастрофи, економічний спад. Суб'єктивні проблеми зумовлені індивідуальним сприйняттям (внутрішній конфлікт, психологічне напруження).
3. За масштабом. Глобальні проблеми торкаються всього людства, наприклад, війни, голод, екологічна криза. Національні проблеми. Вони важливі для окремої держави, наприклад, демографічна криза, реформи системи освіти. Локальні проблеми пов'язані з окремим регіоном чи громадою (аварійні будинки, стан доріг).
4. За глибиною прояву. Зовнішні проблеми мають чіткі прояви та наслідки, наприклад, протест, злочинність, економічна криза. Приховані проблеми. Вони не очевидні одразу, потребують розслідування або всебічного аналізу. Сюди належать чиновницька корупція, зловживання владою.
5. За можливістю вирішення. Розв'язувані проблеми – мають конкретні шляхи вирішення звичайними засобами. Труднорозв'язувані проблеми потребують значних ресурсів або часу. Нерозв'язні проблеми можуть бути предметом дискусій, але не мають практичного вирішення (філософські: сенс життя, межі пізнання).
6. У журналістиці: тематичні різновиди проблем. Журналістика виокремлює такі проблеми: соціально-побутові (якість життя, ЖКГ, транспорт), політичні (прозорість влади, вибори), правові (порушення прав людини), молодіжні (освіта, працевлаштування, цінності), медичні (доступність медицини, здоров'я нації), морально-етичні (насильство, сімейні цінності), культурні (збереження культурної спадщини, освіта), економічні (ринкові зміни, тарифи). Ці проблеми стають основою для аналітичних статей, журналістських розслідувань, репортажів із місця подій, публіцистичних есе та коментарів.

Проблема – це ключова одиниця пізнання та журналістського аналізу. Вона виникає там, де є суперечність або дефіцит інформації й потребує вирішення, осмислення або суспільного реагування. Типи проблем різняться за сферою, масштабом, характером суперечності, можливістю вирішення та способом прояву. У журналістиці проблеми

стають основою для критичного аналізу, обговорення та формування суспільної думки.

3. Ідея журналістського твору — це головна думка, провідний смисл, який автор прагне донести до аудиторії через факт, ситуацію, проблему та аналіз. Вона не проголошується прямо (хоч у публіцистиці може бути сформульована відкрито), а розкривається через добір фактів, персонажів, композицію, оцінки та аргументацію. Ідея – це те, “навіщо” створюється матеріал. Вона визначає, що саме показати? які факти обрати? як побудувати текст? яку позицію зайняти журналісту? Ідея формує логіку та спрямованість журналістського твору й визначає його вплив на аудиторію.

2. Специфіка журналістської ідеї. Ідея журналістського твору має кілька особливих ознак:

1) Соціальна спрямованість. Журналістська ідея завжди пов’язана з суспільними потребами, інтересами, цінностями. На відміну від художньої літератури, вона має актуальність, суспільний сенс, практичну значущість.

2) Опора на факти. Ідея повинна бути доведена фактами, а не вигаданими деталями. Журналіст працює з реальністю, тому ідея спирається на фактичний матеріал, документи, свідчення.

3) Аналітичність. Журналістська ідея часто проявляється через аналіз проблеми, порівняння поглядів, логічні висновки.

4) Конкретність і точність. Ідея не існує абстрактно: вона прив’язана до конкретної теми, ситуації, часу, соціальної групи.

5) Публіцистична виразність. Ідея має емоційний та оціночний аспект — через позицію журналіста, акценти, риторичні засоби.

6) Орієнтація на вплив. Журналістська ідея має на меті вплинути на суспільну думку, сформулювати реакцію, викликати дискусію або стимулювати зміни.

3. Види ідей журналістського твору. У журналістиці розрізняють два основні різновиди ідей:

1) Опорна ідея – це вихідна, головна, концептуальна думка твору.

Вона формулюється на етапі задуму і відповідає на питання навіщо я пишу цей матеріал? яку головну думку хочу донести до читача? який смисл стоїть за фактами?

Опорна ідея – це “скелет” твору, його смисловий центр. Вона стабільна, не змінюється у процесі роботи, наприклад, “Проблема незаконних забудов руйнує довіру громадян до влади й потребує системного контролю”.

2) Робоча ідея. Це конкретизована й уточнена форма опорної ідеї, яка розробляється під час збирання матеріалу. Вона враховує зібрані факти, знайдені персонажі, свідчення, дані розслідування. Робоча ідея пов’язана з структурою тексту, аргументацією, композиційними акцентами. Вона допомагає відповідати на питання: як саме я доведу свою головну думку? які факти використаю? який підхід буде найпереконливішим? Наприклад: “Через відсутність громадського контролю забудовники порушують закон, що доводять три конкретні кейси”.

4. Єдність опорної та робочої ідеї в журналістиці. Єдність двох ідей — важлива умова якісного журналістського твору. Опорна ідея задає значення. Робоча ідея визначає спосіб його реалізації. Їхня гармонія забезпечує логічність цілого матеріалу, внутрішню зв’язність, послідовність аргументації, виразність авторської позиції, переконливість для аудиторії. Якщо опорна та робоча ідеї не узгоджені, матеріал виходить розрізнений, суперечливий, без чіткої позиції, з випадковим набором фактів.

5. Роль ідей у структурі журналістського твору. Ідея визначає: тему – про що матеріал, проблему – що треба розв’язати або на що звернути увагу, конфлікт – у чому суперечність, композицію – як вибудувати логіку тексту, аргументацію – які факти добирати, авторську позицію – як журналіст оцінює подію чи явище. Ідея – це смисловий стрижень, без якого журналістський твір втрачає чіткість і суспільну цінність.

Ідея в журналістському творі – це основна думка, що визначає його зміст, спрямованість, композицію й вплив на аудиторію. Специфіка журналістської ідеї полягає у фактичній основі, соціальній значущості, аналітичності, конкретності та прагненні вплинути на суспільну думку.

Опорна ідея – головна концепція твору. Робоча ідея – практична модель її реалізації у тексті. Єдність цих двох елементів забезпечує цілісність, переконливість та виразність журналістського матеріалу.

4. 1. *Поняття виражальних засобів*

Виражальні засоби журналістики – це мовні, композиційні та образно-публіцистичні прийоми, за допомогою яких журналіст формує зміст, передає емоції, акценти, оцінки та впливає на аудиторію. На відміну від художньої літератури, журналістика спирається на факти, але використовує виражальні засоби, щоб зробити матеріал зрозумілим, образним, емоційно виразним, переконливим. Вони допомагають встановити контакт із читачем і підсилити смисл твору.

2. *Мовні засоби журналістики.*

1) Лексичні засоби: точні слова та терміни, суспільно-політична лексика, розмовні та емоційно забарвлені слова (вміло дозовані), цитати та крилаті вислови.

2) Синтаксичні засоби: короткі або ритмічні фрази для динаміки, риторичні запитання, інверсії, повтори (анафора, епіфора), антитези.

3) Стилїстичні фігури: метафора, метонїмія, епітет, гіпербола і літота, порівняння, іронїя, оксюморон. Вони додають образності та допомагають виділити важливі моменти.

3. *Публіцистичні засоби.* Публіцистика поєднує логіку та емоцію. Тому виражальні засоби тут служать для формування позиції, переконання, впливу на громадську думку.

Основні засоби:

1) Аргументація (факти, статистика, документи, посилання на авторитети, логічні висновки, причинно-наслідкові зв'язки).

2) Авторська інтонація (оцінка (пряма або прихована), акценти, модальні слова (очевидно, безперечно, на жаль)).

3) Публіцистичний пафос. Емоційно-смісловий тон, який відображає ставлення журналіста до події (обурення, схвалення, тривога тощо).

4) Цитування (висловлювання експертів, слова очевидців, фрагменти документів). Це додає матеріалу достовірності й живості.

4. *Образні засоби.* Журналістика не вигадує, але створює образ реальної ситуації, використовуючи:

- 1) Портретні деталі. Опис зовнішності чи поведінки героя.
- 2) Пейзажні або предметні деталі. Короткі описи місця події, атмосфери.
- 3) Динамічні деталі. Рух, дії, атмосфера зміни. Ці засоби особливо поширені в репортажах, нарисах, есе.

5. *Композиційні засоби.* Організація матеріалу також є важливим засобом вираження. До них належать:

- 1) Ефектна зав'язка (лід). Сильний початок привертає увагу.
- 2) Кульмінаційні акценти. Пік інформаційної напруги.
- 3) Контраст. Порівняння двох різних явищ чи позицій.
- 4) Діалогізація. Вставки діалогів, пряма мова.
- 5) Паралельні сюжетні лінії. У нарисах чи репортажах.
6. *Візуально-інформаційні засоби* (для сучасної журналістики). У мультимедійній журналістиці засоби виразності розширюються – інфографіка, фото та відео, карти, схеми, інтерактивні елементи, дизайн сторінки, верстка. Вони підсилюють сприйняття інформації та допомагають швидко передати складні дані.

7. *Функції виражальних засобів у журналістиці:*

1. Інформативна – полегшують подання фактів.
2. Емоційна – впливають на почуття аудиторії.
3. Переконувальна – допомагають аргументувати позицію.
4. Оціночна – підкреслюють авторське ставлення.
5. Естетична – роблять текст привабливим і легким для читання.
6. Комунікативна – встановлюють контакт із читачем.

Виражальні засоби журналістики – це комплекс мовних, образних, публіцистичних і композиційних прийомів, які допомагають журналістові не просто повідомляти факти, а створювати яскравий, переконливий, доступний і впливовий текст. Вони роблять журналістський твір живим, емоційним і зрозумілим, забезпечують чітке донесення ідеї, формують авторську позицію та підсилюють вплив на аудиторію.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Михайленко В.М. Теорія твору й тексту: Курс лекцій (електронний посібник). Київ : Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. 130 с. URL: http://labs.journ.univ.kiev.ua/travel_journalism/wp-content/uploads/2022/12/Kurs-lektsiy_Teoriia-tvoru_elektronnyy-posibnyk.pdf

Запитання для самоконтролю

1. Що таке ситуація у журналістиці та які її ключові структурні елементи?
 2. Чим подієва ситуація відрізняється від процесної (тенденційної)?
 3. Які ознаки характеризують конфліктні та проблемні ситуації, і в яких жанрах вони найчастіше висвітлюються?
 4. Які особливості роботи журналіста під час висвітлення екстремальних або кризових ситуацій?
 5. Які ситуації можуть слугувати інформаційним приводом для журналістського матеріалу?
 6. Як різні типи ситуацій впливають на добір жанру, структуру та стиль журналістського матеріалу?
 7. Що таке ідея журналістського твору і яку роль вона відіграє у формуванні матеріалу?
 8. У чому полягає специфіка журналістської ідеї порівняно з ідеєю художнього твору?
 9. Що таке опорна ідея і на якому етапі створення журналістського твору вона формується?
 10. Яким чином робоча ідея конкретизує та розвиває опорну ідею?
 11. Чому важливо забезпечити єдність опорної та робочої ідей у журналістському матеріалі?
 12. Як відсутність узгодженості між опорною та робочою ідеями впливає на якість журналістського твору?
- Із задоволенням! Ось 5 питань для самоконтролю за темою «Виразальні засоби журналістики»:

13. Що таке виражальні засоби журналістики та яку роль вони відіграють у створенні журналістського твору?
14. Які основні мовні засоби (лексичні, стилістичні, синтаксичні) використовуються журналістами для підсилення виразності матеріалу?
15. У чому полягає специфіка публіцистичних засобів і як вони впливають на формування авторської позиції?
16. Які композиційні прийоми найчастіше застосовуються для структурування журналістського матеріалу та привернення уваги читача?
17. Як мультимедійні засоби (інфографіка, фото, відео) доповнюють традиційні виражальні засоби в сучасній журналістиці?

Тема 8. Композиційні особливості журналістського твору

1. Поняття композиції

Композиція журналістського твору –це система побудови та розташування його змістових елементів (фактів, епізодів, аргументів, цитат, описів), що забезпечує логічність, послідовність і цілісність матеріалу. Іншими словами, композиція – це структура, організація та внутрішній порядок викладу журналістського тексту. Вона визначає, як буде розвиватися думка, у якій послідовності подаватимуться події й факти, де буде розташований головний акцент, як журналіст приводить читача до висновку, який ритм і динаміка матиме матеріал.

Композиція допомагає зробити текст зрозумілим, переконливим і впливовим.

2. *Особливості композиції в журналістиці.* Композиція журналістських творів має свою специфіку, що відрізняє її від художньої чи наукової:

- 1) Фактична основа. Композиція мусить забезпечувати точність і ясність подачі фактів.
- 2) Актуальність. У журналістиці важливо швидко вийти на головне — на ключовий факт або проблему.
- 3) Логічність. Текст має бути зрозумілим і послідовним для широкої аудиторії.
- 4) Комунікативність. Композиція орієнтується на сприйняття читача чи глядача (зручність, доступність, ритм).

5) Публіцистична виразність. Структура має підсилювати авторську позицію, емоційні акценти, пафос.

3. *Основні елементи композиції журналістського твору.* Хоча структура залежить від жанру, зазвичай виділяють:

1) Заголовок – стислий, інформативний, інтригуючий; задає тон і визначає тему.

2) Лід (вступ) – перший абзац або початкова фраза: найважливіші факти, суть проблеми, головна інтрига.

3) Основна частина містить факти й приклади, коментарі експертів, аргументацію, розгортання сюжету чи логіки викладу, конфлікт або проблему.

4) Кульмінація – найважливіший момент: найсильніший факт, ключове відкриття, поворот подій.

5) Висновок / фінал – підсумок, оцінка журналіста, заклик або натяк, емоційний або логічний акорд.

4. *Принципи композиційної організації журналістського твору.*

1) Послідовність. Матеріал має розгортатися логічно: від загального до конкретного, від причини до наслідку, від події до її аналізу.

2) Цілісність: усі частини повинні бути підпорядковані головній ідеї твору.

3) Динамічність – плавне, але активне просування думки: чергування фактів, діалогів, описів, оцінок.

4) Акцентованість – важливі факти виділяються (композиційними вузлами, підзаголовками, логічними акцентами).

5) Різновиди зв'язків: причинно-наслідкові, хронологічні, тематичні, контрастні.

6) Публіцистична логіка. Композиція допомагає авторові вести читача до висновків, формувати точку зору, підсилювати емоційне й інтелектуальне враження.

5. *Типові композиційні моделі у журналістиці*

1. Висхідна композиція означає рух до максимально важливого факту. Характерна для аналітики, нарисів, репортажів.

2. Низхідна композиція (принцип «перевернутої піраміди») – найголовніші факти на початку, деталі – далі.

Застосовується у новинах.

3. Хронологічна композиція. Події подаються у порядку їхнього реального розвитку. Така композиція типова для репортажів і документальних матеріалів.

4. Концентрична композиція - повторне повернення до ключового факту чи образу з новими деталями і характерна для нарисів, публіцистичних есе.

5. Контрастна композиція – це порівняння двох різних явищ, позицій, доль, ситуацій. Використовується вона в аналітиці та соціальній публіцистиці.

6. Композиція в різних журналістських жанрах.

Новина (заголовок, лід, основні факти, другорядні уточнення (перевернута піраміда).

Стаття (постановка проблеми, аналіз, аргументи, висновки).

Репортаж (зав'язка (ефектний початок), розвиток події, кульмінація, емоційний або яскравий фінал).

Інтерв'ю (короткий вступ, блоки питань-відповідей, підсумок або акцент)

Нарис (образ героя/явища, сюжетні лінії, художньо-публіцистичні деталі, кульмінація, фінальний акорд)

7. Значення композиції. Композиція забезпечує логічність викладу, зрозумілість для читача, підтримку уваги, виразність авторської позиції, ефект впливу на аудиторію, цілісність твору.

Гарна композиція робить матеріал не тільки інформативним, але й художньо-публіцистично виразним. Композиція – це структурна основа журналістського твору, спосіб організації та впорядкування його змісту. Вона визначає хід викладу, логіку аргументації, порядок подачі фактів і загальну динаміку тексту. Композиційна організація залежить від жанру, мети та авторського задуму, але завжди спрямована на те, щоб зробити матеріал цілісним, переконливим і доступним для аудиторії.

2. Журналістський образ

Журналістський образ – це образ конкретної події, явища, людини або ситуації, створений у журналістському матеріалі за допомогою фактів, описів, цитат і авторської оцінки. На відміну від художнього твору, він базується на реальності; передає об'єктивні факти, але через вибіркову деталізацію та емоційне підкреслення; допомагає аудиторії уявити

ситуацію, подію чи людину; формує свідоме ставлення читача або глядача до теми.

Особливості журналістського образу визначають такими рисами:

1. Фактичність – базується на перевірених даних.
2. Конкретність – опис конкретних подій, персонажів, деталей.
3. Оцінність – передає позицію журналіста або суспільну значущість явища.
4. Динамічність – показує процес, зміну подій, розвиток ситуації.
5. Стислість і виразність – образ подається стисло, але наочно.

Засоби створення образу:

- прямі описи персонажів, місця подій, подій;
- цитати та інтерв'ю;
- риторичні запитання;
- порівняння, метафори, епітети;
- контрасти та акценти.

3. Архітектоніка журналістського тексту

Архітектоніка журналістського тексту – це внутрішня структура та побудова матеріалу, організація елементів тексту таким чином, щоб забезпечити логічність, послідовність, цілісність та наочність. Вона визначає, як поєднуються тема, проблема, конфлікт, аргументація, послідовність фактів, описів, коментарів, цитат, динаміку розвитку матеріалу, акценти на головному.

Основні **складові** архітектоніки тексту

1. Заголовок – задає тему, привертає увагу.
2. Лід (вступ) – коротко подає суть матеріалу, інтригує, задає тон.
3. Основна частина – розвиток сюжету, факти, коментарі, аргументи.
4. Кульмінаційний момент – найважливіший факт або висновок.
5. Заклучна частина – підсумок, оцінка, висновок, заклик.

Принципи архітектоніки:

- Логічність – всі елементи взаємопов'язані;
- Послідовність – від загального до конкретного, хронологія;
- Динамічність – поступове наростання інформації;

- Акцентованість – виділення головного;
- Цілісність – матеріал має бути завершеним та зрозумілим.

4. Роль заголовка в організації журналістського твору.

Заголовок – це перший елемент тексту, який інформує про тему, привертає увагу читача, задає тон та авторську позицію, структурно організовує сприйняття матеріалу.

Функції заголовка

1. Інформаційна – передає основну тему або суть події.
2. Мотиваційна – зацікавлює читача, стимулює прочитати текст.
3. Організаційна – допомагає зрозуміти структуру та логіку викладу.
4. Емоційна – через лексичні та стилістичні засоби створює настрій.
5. Оціночна – може відображати позицію автора щодо події.

Виділяють такі **види** заголовків:

- Інформаційні – лаконічно повідомляють факт;
- Емоційні – викликають почуття;
- Іронічні або сатиричні – підкреслюють оцінку;
- Питальні – стимулюють зацікавленість;
- Комбіновані – поєднують фактичність і емоційність.

Значення заголовка полягає у тому, що він формує перше враження про матеріал, визначає акценти сприйняття, допомагає читачеві швидко зорієнтуватися в темі, є невід’ємною частиною композиційної організації тексту.

Література до теми

1. Дрешпак В.М. Жанрологія журналістських творів : навчальний посібник / Дрешпак В. М. Дніпро : УМСФ, 2021. 186 с.
URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4319/1/22-03-21%20%D0%96%D0%B0%D0%BD%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3_%20%D0%9D%D0%9F%20%D0%94%D0%A0%D0%95%D0%A8%D0%9F%D0%90%D0%9A.pdf
2. Михайленко В.М. Теорія твору й тексту: Курс лекцій (електронний посібник). Київ : Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. 130 с.

URL: http://labs.journ.univ.kiev.ua/travel_journalism/wp-content/uploads/2022/12/Kurs-lektsiy_Teoriia-tvoru_elektronnyy-posibnyk.pdf

Питання для самоконтролю

1. Що таке композиція журналістського твору і яку роль вона відіграє у створенні тексту?
2. Які основні елементи композиції можна виділити в журналістському матеріалі?
3. Які принципи композиційної організації тексту забезпечують логічність і цілісність журналістського твору?
4. Які типові композиційні моделі застосовуються в журналістиці та у яких жанрах вони найпоширеніші?
5. Як композиція впливає на сприйняття матеріалу читачем і на ефективність донесення авторської позиції?
6. Що таке журналістський образ і чим він відрізняється від художнього образу?
7. Які основні засоби використовує журналіст для створення яскравого та переконливого образу?
8. Що розуміють під архітектонікою журналістського твору та які її основні елементи?
9. Які принципи забезпечують цілісність та логічність архітектоніки журналістського матеріалу?
10. Які функції виконує заголовок у журналістському творі?
11. Як заголовок впливає на сприйняття тексту і чому вважається важливим композиційним елементом?

Тема 9. Факт і його природа в журналістиці

1. Факт – основа журналістського твору

Факт у журналістиці – це реальна подія, явище, дія, цифра, висловлювання чи документально підтверджена інформація, яка існує незалежно від оцінок чи інтерпретацій. Факт є первинною одиницею

журналістської інформації. Саме факти визначають: достовірність матеріалу, його об'єктивність, переконливість, суспільну цінність.

Факт – головний будівельний матеріал журналістського твору. Жоден журналістський текст не може існувати без фактів, бо журналістика спирається не на вигадку, а на реальність.

2. Роль фактів у журналістиці

Факти виконують кілька ключових *функцій*:

1) Інформаційна функція – факти передають нові знання про світ, події й процеси.

2) Доказова функція: факти – основа аргументації журналіста. Вони підтверджують думку, сприяють переконливості.

3) Контрольна та суспільна функція – опубліковані факти можуть викривати порушення, виявляти зловживання, впливати на владу та суспільні процеси.

4) Оціночна, тобто факт може слугувати підставою для моральної, політичної чи соціальної оцінки.

5) Організаційна, що означає, що факти формують структуру матеріалу, визначають його композицію та логіку.

3. Характеристика факту

Журналістський факт має кілька обов'язкових *ознак*.

1. Об'єктивність. Факт існує незалежно від думок, емоцій чи ставлень журналіста. Він має бути перевірений та реальний.

2. Точність. Назви, цифри, дати, відстані, цитати — усе повинно бути подано без помилок. Неточність руйнує довіру.

3. Новизна. Чим новіший факт, тим більший інтерес аудиторії. Новина побудована саме на новому факті.

4. Суспільна значущість. Факт повинен мати важливість для певної групи людей або для суспільства загалом.

5. Конкретність. Факт завжди має час, місце, учасників, джерело. Конкретні факти формують реалістичну картину подій.

6. Доказовість. Факт має мати джерело: документ, свідчення, статистику, фото, відео тощо.

7. Перевірюваність. Журналіст має переконатися в достовірності фактів, звірити їх у кількох джерелах.

4. Види фактів у журналістиці

Журналістика оперує різноманітними фактами, які поділяються за змістом та функціями, зокрема

1. Подієві факти пов'язані з конкретною подією, наприклад: відкриття дороги, пожежа, ухвалення закону.

2. Статистичні факти – цифри, дані, результати досліджень (наприклад: рівень інфляції, кількість виборців).

3. Документальні факти – дані з офіційних документів: постанов, договорів, звітів.

4. Свідчення очевидців. Очевидці, учасники подій, експерти.

5. Факти-думки – офіційні висловлювання, заяви, оцінки публічних осіб. Хоч це думки, вони теж є фактичним матеріалом, бо реально прозвучали.

6. Факти-подробиці (деталі). Окремі конкретні деталі, які оживляють матеріал, наприклад, деталь у репортажі – як виглядало місце події.

7. Факти-процеси – явища, що тривають довго: реформи, економічні зміни, демографічні тенденції.

5. Система фактів у журналістиці.

Окремий факт – це лише одиниця інформації. Журналістський матеріал потребує системи фактів, тобто їх логічного зв'язку, упорядкування та підпорядкування ідеї.

1. Добір фактів. Журналіст вибирає ті факти, які найточніше відображають суть теми; мають суспільну значущість; можуть довести головну ідею.

2. Класифікація та групування. Факти поділяють на: головні, другорядні, підсилювальні, пояснювальні, контрастні. Головні факти утворюють “каркас” матеріалу.

3. Логічний зв'язок фактів. Факти можуть бути розташовані хронологічно (репортаж); причинно-наслідково (аналітика); за тематичними блоками (огляди); за контрастом (порівняння у статтях).

4. Інтерпретація фактів. Журналіст пояснює, коментує, порівнює факти – але не вигадує їх. Тлумачення не повинно спотворювати реальність.

5. Баланс та об'єктивність. Система фактів має бути збалансованою, неприпустимо подавати лише ті факти, які вигідні автору чи одній стороні.

6. Факт і думка в журналістиці. Журналістика розрізняє факт – це те, що сталося і думку – те, як це оцінюють.

Журналіст може інтерпретувати факт, але не має права перекручувати, замовчувати важливі факти, видавати оцінки за факти. Об'єктивність журналістики тримається на цьому розмежуванні.

Отже, факт є фундаментом журналістського твору. Він забезпечує правдивість, достовірність, логічність і суспільну вагу матеріалу. Характеристика факту включає його об'єктивність, точність, конкретність, значущість, перевірюваність. Система фактів – це впорядкований набір фактів, об'єднаних логічними зв'язками та підпорядкованих головній ідеї тексту. Грамотне оперування фактами відрізняє професійного журналіста від аматора.

Методика перевірки достовірності фактів у журналістиці

Перевірка фактів – один із ключових професійних стандартів журналістики. Вона забезпечує точність, об'єктивність і довіру аудиторії.

Нижче подано систематизовану методику, яку застосовують професійні журналісти та редакції.

1. Поняття перевірки фактів

Перевірка факту – це процес встановлення його відповідності реальності шляхом звірення з документами, незалежними джерелами, свідченнями очевидців, офіційними даними та іншими доказами.

Головний принцип:

▶ Ніколи не публікувати інформацію, якщо її автентичність не підтверджена.

2. Принципи перевірки достовірності фактів

1. Багатоджерельність

2. Незалежність джерел

3. Повнота інформації

4. Документальне підтвердження

5. Уточнення контексту
6. Розмежування фактів і думок
3. Основні етапи перевірки достовірності фактів

Етап 1. *Первинний збір інформації*

Журналіст визначає джерело факту; спосіб його отримання; попередню цінність і ризики помилки. На цьому етапі важливо встановити, чи може джерело бути зацікавленим у викривленні інформації.

Етап 2. *Перевірка джерел інформації*

1. Надійність джерела. Журналіст оцінює, чи є джерело компетентним, неупередженим, достовірним, авторитетним.

2. Ідентифікація джерела. Анонімні джерела не заборонені, але інформація від них повинна підтверджуватися іншими каналами.

Етап 3. *Звірення з документами*

Документи – найнадійніша основа перевірки фактів: офіційні заяви; закони, постанови; медичні чи експертні висновки; судові рішення; звіти, статистика; договори, фото-, відеоматеріали.

Обов'язково перевіряється справжність документа, дата, відповідність джерелу, відсутність ознак фальсифікації.

Етап 4. *Перехресна перевірка (cross-checking)*.

Це ключовий метод.

▶ Один факт потрібно підтвердити щонайменше двома-трьома незалежними джерелами. Наприклад, слова чиновника → звірити з документами та коментарем експерта; дані очевидця → звірити з відео та показами інших учасників.

Етап 5. *Зіставлення логіки та контексту*

Факт може бути точним у деталях, але викривленим у контексті.

Тому журналіст перевіряє передумови факту, встановлює повну картину події, визначає причини й наслідки, співвідносить із ширшим соціальним процесом.

Етап 6. *Консультація з експертами*

Щодо складних фактів (медицина, екологія, статистика, право) журналіст звертається до компетентних фахівців. Експерт пояснює

контекст, перевіряє правильність інтерпретації даних, попереджає про можливі помилки.

Журналіст має перевіряти і репутацію експерта.

Етап 7. *Перевірка цифрових матеріалів*

Сучасна журналістика часто працює з фото, відео, аудіо, постами в соцмережах. Потрібно перевірити геолокацію, дату створення (метадані), монтаж чи редагування, відповідність зображеного події.

Методи: reverse image search, аналіз тіней, погоди, шумів, перевірка акаунтів авторів відео.

Етап 8. *Запит офіційного підтвердження*

Журналіст має право на інформаційний запит до державних органів, організацій, медичних закладів, компаній.

Відсутність відповіді також фіксується як важлива деталь.

Етап 9. *Редакційна верифікація*

У журналістиці важливий подвійний або потрійний контроль:

- факт перевіряє журналіст,
- редактор,
- фактчекер або юридичний консультант.

Такий підхід мінімізує ризики помилок.

При перевірці фактів можуть виникати типові помилки, зокрема такі:

1. Використання лише одного джерела.
2. Прийняття думки за факт.
3. Неврахування контексту.
4. Довіра до емоційних або зацікавлених джерел.
5. Поспішна публікація заради сенсації.
6. Відсутність документальних підтверджень.
7. Неправильне трактування статистики.
8. Використання фото чи відео без верифікації.

Перевірка фактів забезпечує довіру аудиторії, убезпечує журналіста від юридичної відповідальності, підсилює суспільну значущість матеріалу, запобігає поширенню фейків і маніпуляцій, формує професійний стандарт ЗМІ.

Отже, методика перевірки достовірності фактів включає аналіз джерела; документальне підтвердження; перехресну перевірку; уточнення контексту; консультацію з експертами; технічну перевірку цифрових даних; редакційну верифікацію. Це складний, але необхідний процес, що лежить в основі справжньої професійної журналістики.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч.посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Різун В. В. Теорія масової комунікації в умовах кризових ситуацій. Київ: КНУ, 2021. 288 с.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке факт у журналістиці та чому він є основою журналістського твору?
2. Які основні ознаки журналістського факту (об'єктивність, точність, новизна тощо)?
3. Які види фактів використовуються у журналістиці та чим вони відрізняються між собою?
4. Що таке система фактів і яка її роль у формуванні журналістського матеріалу?
5. Як журналіст здійснює добір, перевірку та групування фактів для побудови логічного тексту?
6. Чим відрізняється факт від оцінки або думки, і чому важливо чітко їх розмежовувати?

Змістовий модуль 2. Методика створення журналістських матеріалів різних жанрів

Тема 10. Методика збору інформації журналістами

1. Поняття про джерело інформації в журналістиці

Джерело інформації – це будь-яка особа, організація, документ, матеріальний чи цифровий носій, звідки журналіст отримує факти, дані, свідчення або коментарі для створення матеріалу. Джерела є основою журналістського процесу, адже визначають достовірність тексту, об'єктивність висвітлення, рівень довіри аудиторії.

Види джерел інформації класифікують таким чином:

1. За формою подання:

- Первинні джерела — безпосередні учасники подій, офіційні документи, свідчення очевидців, авторські спостереження журналіста.

- Вторинні джерела — інші ЗМІ, огляди, аналітичні матеріали, коментарі експертів щодо події.

2. За природою:

- Офіційні джерела — органи влади, установи, пресслужби, суди, міністерства.

- Неофіційні — інсайдери, працівники установ, окремі громадяни.

- Документальні — закони, накази, звіти, контракти, судові матеріали.

- Статистичні — дані служб статистики, соціологічних компаній.

- Особистісні — коментарі експертів, інтерв'ю, свідчення людей.

- Цифрові — фото, відео, соціальні мережі, бази даних.

3. За рівнем відкритості:

- Відкриті джерела — доступні всім (офіційні сайти, пресрелізи, публічні виступи).

- Закриті / конфіденційні – інформація, надана не для оприлюднення або анонімно.

2. Загальні принципи роботи з джерелами інформації

1. Перевірка достовірності джерела. Журналіст повинен оцінити компетентність джерела; його мотивацію; можливу зацікавленість чи упередженість; реалістичність поданої інформації.

2. Багатоджерельність передбачає, що жоден факт не публікується на основі одного джерела, емоційного свідчення, неперевіреної заяви. Перехресна перевірка – стандарт професії.

3. Незалежність джерел. Інформація має надходити з джерел, які не пов'язані одне з одним, не узгоджували між собою позицію. Це запобігає маніпуляціям.

4. Повнота і точність. Потрібно встановити, хто саме дав інформацію, коли, у якому контексті, чи не вирвано слова з контексту, чи не спотворено зміст.

5. Документальне підтвердження. Особливо важливо для чутливих тем, таких, як скандалів, злочинів, фінансових питань. Документи (звіти, постанови, рішення, відео, статистика) – найбільш надійні джерела.

6. Захист джерел. Якщо джерело надало інформацію конфіденційно, журналіст зобов'язаний гарантувати нерозголошення імені, нерозголошення посад, безпеку і анонімність особи. Це важливий етичний стандарт.

7. Неупередженість журналіста. Журналіст не має ставати на бік джерела чи втрачати дистанцію. Його роль – діяти в інтересах суспільства.

3. Етичні вимоги в роботі з фактами і джерелами інформації

Етика журналіста визначає межі допустимого в роботі з джерелами.

1. Точність і правдивість. Заборонено перекручувати факти, подавати припущення як факти, виривати коментарі з контексту, замовчувати важливі відомості.

2. Чесність щодо джерела. Журналіст повинен представитися, пояснити мету розмови, повідомити, що інформацію планують оприлюднити.

У той же час неприпустимо:

- приховане записування без дозволу (крім випадків суспільної необхідності),

- вводити джерело в оману.

3. Недопустимість маніпуляції. Журналіст не повинен тиснути на джерело, провокувати на неправдиву інформацію, використовувати погрози, спотворювати цитати.

4. Захист і анонімність джерела. Якщо джерело під загрозою, журналіст і редакція повинні приховати ім'я та дані, змінити голос або зовнішність (для відео), знищити сліди спілкування.

5. Баланс думок

Етичний стандарт:

▶ у матеріалі повинні бути представлені всі сторони конфлікту. Журналіст не має права висвітлювати тільки одну позицію.

6. Обережність із вразливими групами. Особлива етика стосується дітей жертв насильства, людей у стресових станах, осіб із обмеженими можливостями. Журналіст повинен діяти делікатно й не завдавати шкоди.

7. Відмова від подарунків і вигоди. Будь-яка вигода від джерела ставить під сумнів об'єктивність журналіста.

8. Юридичні обмеження полягають в тому, що журналіст повинен уникати розголошення державної таємниці, поширення неперевіраних звинувачень, розголошення персональних даних без дозволу.

Отже, джерела інформації – це основа журналістської діяльності. Принципи роботи з ними передбачають багатоджерельність, перевірку достовірності, документальність, незалежність та професійну дистанцію. Етичні вимоги стосуються точності, чесності, балансу думок, захисту конфіденційних джерел та відмови від маніпуляцій. Дотримання цих принципів забезпечує високий рівень журналістських стандартів і довіру аудиторії.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Маєр Клаус Журналістика; пер. з нім В. Климченка, В. Олійника / за заг. ред. В. Іванова. К.: Академія української преси; Центр вільної преси, 2022. 300 с.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке джерело інформації в журналістиці та які основні види джерел ви можете назвати?
2. У чому полягає різниця між первинними й вторинними джерелами інформації?

3. Які принципи багатоджерельності та незалежності джерел і чому вони є ключовими для журналіста?
4. Як журналіст має оцінювати достовірність джерела та які ризики можуть виникнути при роботі з неперевіреним джерелом?
5. Які етичні вимоги висуваються до журналіста в процесі роботи з конфіденційними чи вразливими джерелами інформації?
6. Чому баланс думок та відсутність маніпуляцій є важливими етичними стандартами журналістської професії?

Тема 11. Методи журналістської творчості

1. Поняття методів журналістської творчості

Методи журналістської творчості – це способи, прийоми та інструменти, за допомогою яких журналіст отримує інформацію, обробляє її, аналізує та створює на її основі журналістський матеріал. Методи забезпечують достовірність інформації, повноту та глибину розкриття теми, цілісність і логічність матеріалу, виразність та вплив на аудиторію.

У журналістиці прийнято виділяти три великі групи методів:

1. Емпіричні,
2. Теоретичні,
3. Художні.

2. Емпіричні методи журналістської творчості

Емпіричні методи – це способи безпосереднього отримання фактів, їхнього спостереження та фіксації “з перших рук”.

Вони дають журналісту первинний, необроблений матеріал — живу реальність.

Основні емпіричні методи:

1. Спостереження – особисте сприйняття подій, фіксація деталей, атмосфери, поведінки людей. Використовується у репортажах, нарисах. Види спостереження: включене, невключене, випадкове, цілеспрямоване.
2. Інтерв'ю – розмова журналіста з компетентною особою для отримання фактів, думок, оцінок. Види: блиц, портретне, проблемне, експертне, інтерв'ю-діалог.

3. Опитування – метод збору суспільних настроїв, який може бути соціологічним або журналістським.
4. Аналіз документів передбачає роботу з офіційними паперами, звітами, постановами, базами даних. Це один із найбільш надійних способів отримання фактів.
5. Вивчення статистики – обробка числових даних, показників, звітів, важливо для економічних, політичних, соціальних матеріалів.
6. Особистий досвід, експеримент. Іноді журналіст сам “входить” у ситуацію для перевірки фактів, наприклад, перевірка якості медичних послуг, робота волонтером, приховане відвідування закладу.

3. Теоретичні методи журналістської творчості

Теоретичні методи – це способи осмислення, узагальнення та аналізу фактів, зібраних емпіричним шляхом. Вони потрібні для побудови аналітичних матеріалів, статей, розслідувань.

Основні теоретичні методи:

1. Аналіз – розчленування матеріалу на складові, виявлення причин і наслідків, структур.
2. Синтез - об’єднання окремих фактів у цілісну картину, формування висновку, концепції.
3. Порівняння – виявлення подібностей і відмінностей між явищами: країнами, політиками, реформами.
4. Узагальнення – встановлення закономірностей на основі багатьох фактів, наприклад, узагальнення результатів реформ, статистик, соціальних процесів.
5. Класифікація – групування явищ за ознаками (види злочинів, типи виборців, форми протестів).
6. Моделювання – побудова гіпотетичної моделі, прогнозу розвитку подій. Використовується в політичній, економічній публіцистиці.
7. Логічна реконструкція подій. Відновлення події за уривчастими даними – це важливий метод журналістських розслідувань.

4. Художні методи в журналістиці

Художні методи – це творче осмислення реальності через образи, емоційність, стилістичну виразність, але без вигадкування фактів.

Ці методи зближують журналістику з літературою, але не нівелюють вимогу достовірності. Художні методи створюють наочність, емоційний вплив, атмосферу, образність

Основні художні методи:

1. Художній опис (пейзаж, портрет, інтер'єр) передає атмосферу місця, характер людини, настрій події.
2. Метафора, символ, епітет, порівняння – виражальні засоби, що посилюють емоційність та виразність тексту.
3. Сюжетність: журналіст може вибудовувати матеріал як історію: зав'язка → розвиток → кульмінація → фінал. Часто використовується в репортажах і нарисах.
4. Діалогічність. Включення прямих реплік, діалогів, що надає тексту живості.
5. Деталь. Одна яскрава деталь може увиразнити образ чи підсилити головну думку
6. Позиція оповідача. Журналіст іноді виступає як спостерігач, учасник чи коментатор – подібно до літературного оповідача.
5. Взаємодія методів. У журналістському творі всі три групи методів зазвичай поєднуються таким чином: емпіричні методи дають факти; теоретичні – розуміння й висновки; художні – виразність та образність подачі. Лише їх поєднання забезпечує справді професійний журналістський текст.

Отже, методи журналістської творчості складаються з трьох груп: 1) емпіричні методи (спостереження, інтерв'ю, опитування, робота з документами, статистикою, експериментом); теоретичні методи (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, класифікація, моделювання, реконструкція подій), художні методи (опис, образність, сюжетність, деталь, метафоричність, діалогічність). Разом вони забезпечують достовірність, глибину і виразність журналістського твору.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке методи журналістської творчості і чому їх прийнято поділяти на емпіричні, теоретичні та художні?

2. Які основні емпіричні методи використовує журналіст для збирання фактів і в чому полягає специфіка кожного з них?
3. Які теоретичні методи застосовуються для аналізу й узагальнення інформації та які завдання вони допомагають вирішити?
4. У чому полягає роль художніх методів у журналістиці та які їхні найтипівіші форми?
5. Чому в професійній журналістиці важливо поєднувати емпіричні, теоретичні та художні методи?
6. Які ризики виникають при надмірному використанні художніх засобів у журналістському матеріалі?

Тема 12. Методика підготовки журналістських матеріалів різних жанрових груп

1. Методика підготовки інформаційних матеріалів

Інформаційний матеріал – це жанр журналістики, який передає факти без оцінок, без особистої думки журналіста. Його мета – це швидко і точно повідомити аудиторії, що сталося.

Основні етапи підготовки

1. Вибір теми – визначення події або факту, що має суспільну значущість; врахування терміновості та актуальності інформації.
2. Збір фактів. У цьому випадку використовуються емпіричні методи: спостереження, інтерв'ю, опитування, документальні джерела, а також важлива точність, конкретність та перевірка фактів
3. Перевірка достовірності – це
 - Перехресна перевірка, звірка з офіційними документами, статистикою.
 - Джерела повинні бути надійними та авторитетними.
4. Організація матеріалу:
 - Використання підходу “з головного до другорядного” (пірамідальна структура).
 - Короткий заголовок, лід — найважливіші факти на початку.
5. Написання тексту передбачає виконання таких вимог:

- Чітка, зрозуміла мова;
- Факти без оцінок;
- Короткі речення для легкого сприйняття.

6. Редагування – перевірка точності, логічності та ясності, виключення зайвих деталей, які не стосуються суті події.

2. Методика підготовки аналітичних матеріалів

Аналітичний матеріал – жанр, який розкриває причинно-наслідкові зв'язки подій, оцінює ситуацію, робить висновки. Його мета – допомогти аудиторії зрозуміти, чому і як відбувається подія або явище.

Основні етапи підготовки

1. Вибір теми та формулювання проблеми

- 1) Обирається подія, процес або явище, що потребує глибокого осмислення.
- 2) Чітко визначається головна проблема матеріалу.

2. Збір та систематизація фактів

- 1) Застосовуються емпіричні та теоретичні методи: спостереження, інтерв'ю, статистика, документи.
- 2) Факти групуються, виділяються головні та другорядні.

3. Аналіз та узагальнення:

- 1) Виявлення причин і наслідків, тенденцій, закономірностей.
- 2) Використовуються методи аналізу, синтезу, порівняння, класифікації.

4. Формулювання висновків та прогнозів. На основі аналізу формуються висновки, а за потреби подаються прогнози розвитку події

5. Структура матеріалу:

- 1) Логічна побудова: проблема → факти → аналіз → висновки;
- 2) Використання заголовків, підзаголовків, маркірованих списків для зручності сприйняття.

6. Написання тексту: мова аналітична, чітка, аргументована; використовуються цифри, графіки, таблиці; обов'язково розмежування фактів і оцінок.

3. Методика підготовки публіцистичних матеріалів

Публіцистичний матеріал – жанр, що поєднує інформацію, аналіз та оцінку, з метою впливу на громадську думку, формування позиції аудиторії.

Мета: не тільки повідомити, а й переконати, мотивувати до певної думки чи дії.

Основні етапи підготовки

1. Вибір теми та визначення позиції:

- 1) Вибирається актуальна соціальна, політична або культурна проблема;
- 2) Чітко формується позиція автора.

2. Збір фактів і думок:

- 1) Поєднуються емпіричні та теоретичні методи: факти, статистика, коментарі експертів, цитати, документи.
- 2) Використовуються художні засоби для підсилення впливу: образи, метафори, деталі.

3. Аналіз і інтерпретація фактів відбувається таким чином: факти оцінюються; Проводиться порівняння, узагальнення, висвітлення причинно-наслідкових зв'язків.

4. Формування структури передбачає:

- 1) Логічна побудова: проблема → аналіз → оцінка → заклик або висновок.
- 2) Заголовок і лід підкреслюють головну ідею та позицію автора.

5. Використання художніх засобів

- 1) Публіцистика допускає емоційність, образність, цитати, деталі, що роблять текст переконливим і яскравим.
- 2) Важливо не спотворювати факти — художні засоби підсилюють, а не замінюють реальність.

6. Написання та редагування передбачає

- 1) Чітка мова, логіка аргументів, послідовність думок;
- 2) Перевірка достовірності фактів і цитат;
- 3) Відповідність етичним стандартам журналістики.

4. Порівняння методик

Критерій	Інформаційні матеріали	Аналітичні матеріали	Публіцистичні матеріали
Мета	Передати факти	Осмыслити і пояснити подію	Вплинути на думку та позицію

Основні методи	Емпіричні	Емпіричні теоретичні	+	Емпіричні теоретичні художні	+
Структура	Пірамідальна, факт-лінія	Проблема аналіз висновки	→ →	Проблема аналіз → оцінка → заклик	→
Використання оцінок	Заборонено	Дозволено межах аналізу	в	Обов'язково (позиція автора)	
Мова та стиль	Коротко, чітко	Аргументовано, логічно		Емоційно, образно, переконливо	

Таким чином, методики підготовки різних журналістських матеріалів відрізняються за метою, способами збору й обробки фактів та використанням творчих засобів: інформаційні матеріали – фактологія, об'єктивність, точність; аналітичні матеріали – глибокий аналіз, причинно-наслідкові зв'язки, узагальнення; публіцистичні матеріали – поєднання факту, аналізу та оцінки з метою впливу на громадську думку, використання художніх засобів.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Маєр Клаус Журналістика; пер. з нім В. Климченка, В. Олійника / за заг. ред. В. Іванова. К.: Академія української преси; Центр вільної преси, 2022. 300 с.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке методика підготовки журналістських матеріалів і чим вона відрізняється для інформаційних, аналітичних і публіцистичних матеріалів?
2. Які основні етапи підготовки інформаційного матеріалу і на що звертається особлива увага при його створенні?

3. Як відрізняється підхід до збору та аналізу фактів при підготовці аналітичного матеріалу порівняно з інформаційним?
4. Що визначає специфіку публіцистичного матеріалу та які методи використовуються для посилення впливу на аудиторію?
5. Як взаємодіють емпіричні, теоретичні та художні методи в процесі підготовки різних видів журналістських матеріалів?
6. Які ризики виникають при поєднанні фактів і оцінок у публіцистичних матеріалах і як їх можна уникнути?

Тема 13. Технологія відбору інформації для новин

1. Поняття відбору інформації для новин

Відбір інформації для новин — це процес фільтрації та структурування величезного потоку подій і фактів, щоб з нього виділити актуальні, достовірні та суспільно значущі новини. Мета – передати аудиторії саме ту інформацію, яка відповідає принципам новинності та журналістської етики. Новини формуються на основі: актуальності (подія відбулася нещодавно або важлива сьогодні); суспільної значущості (цікава для великої групи людей); достовірності (підтверджена фактами та надійними джерелами); наочності (можливість побачити, почути, уявити подію); емоційності (важливо для залучення уваги аудиторії).

2. Основні етапи технології відбору інформації

1. Моніторинг інформаційного потоку, що передбачає збір інформації з різних джерел:

- офіційні пресрелізи, заяви, документи;
- соціальні мережі та онлайн-платформи;
- свідчення очевидців;
- повідомлення інших ЗМІ.

Журналіст фіксує всі події, навіть якщо вони не обов'язково стануть новиною.

2. Попередня оцінка новинності. Для кожного факту оцінюється актуальність: чи є подія важливою зараз, суспільна значущість: кого вона торкається, неординарність / сенсаційність: чи приверне увагу аудиторії, наявність джерел: чи можна підтвердити факт.

3. Перевірка достовірності: критично важливо не публікувати неперевірені факти; використовуються методи:

- перехресна перевірка з кількома джерелами;
- зв'язка з офіційними документами;
- консультації з експертами;
- перевірка цифрових матеріалів (фото, відео, пости в соцмережах).

4. Вибір джерел

1) Пріоритет надійних та компетентних джерел:

2) державні органи, пресслужби;

3) експерти та фахівці;

4) очевидці подій.

5) Анонімні джерела допускаються лише при підтвердженні інформації інш

5. Відбір за критерієм часу та терміновості означає, що новина повинна бути своєчасною, а події минулого, що вже втратили актуальність, можуть стати лише аналітичними або ретроспективними матеріалами.

6. Визначення формату та жанру. Після відбору факту журналіст обирає коротке повідомлення (для швидких новин), репортаж (для більш докладного висвітлення події), аналітичний огляд (якщо подія потребує пояснення причин і наслідків), мультимедійний формат (відео, фото, інфографіка).

7. Систематизація та структурування передбачає визначення ієрархії фактів (що головне, що другорядне), побудову заголовка та лід-абзацу, підготовку тексту до швидкого сприйняття аудиторією.

3. Критерії відбору інформації для новин

1. Достовірність фактів – інформація має бути перевіреною.

2. Актуальність і терміновість – подія нова або важлива сьогодні.

3. Суспільна значущість – цікава та корисна для широкої аудиторії.

4. Неординарність – унікальність або сенсаційність події.

5. Вплив на емоції та зацікавленість аудиторії – увага, що утримує читача чи глядача.

6. Доступність джерел і можливість підтвердження.

4. Етичні та професійні аспекти відбору інформації.

- 1) Заборонено публікувати неперевірену або маніпулятивну інформацію.
- 2) Не допускається перекручування фактів для сенсаційності.
- 3) Конфіденційні джерела та анонімні повідомлення повинні бути захищені.
- 4) Важливо дотримуватися балансу між оперативністю і точністю.

Технологія відбору інформації для новин включає:

1. Моніторинг та збір фактів.
2. Попередню оцінку новинності.
3. Перевірку достовірності.
4. Вибір надійних джерел.
5. Відбір за терміновістю та актуальністю.
6. Визначення формату і жанру.
7. Структурування матеріалу.

Ця технологія дозволяє створювати оперативні, точні та цікаві новини, що відповідають стандартам журналістики.

Література до теми

1. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
2. Маєр Клаус Журналістика; пер. з нім В.Климченка, В.Олійника / за заг. ред. В.Іванова. К.: Академія української преси; Центр вільної преси, 2022. 300 с.

Запитання для самоконтролю

1. Що таке відбір інформації для новин і яка його основна мета у журналістській діяльності?
2. Які етапи включає технологія відбору інформації для новин?
3. Які критерії новинності використовуються для оцінки подій та фактів?
4. Чому перевірка достовірності фактів є ключовим етапом підготовки новини і які методи для цього застосовуються?
5. Як визначають терміновість і актуальність інформації при відборі новин?
6. Які етичні аспекти слід враховувати при відборі та публікації новин, особливо щодо анонімних джерел?

Тема 14. Проблема замовної журналістики

1. Інформація і пропаганда в медіапросторі

Інформація в медіапросторі – це дані про події, факти, явища, які поширюються через ЗМІ та нові медіа. Основні функції такого типу інформації:

- інформування аудиторії,
- формування уявлень про світ,
- освітня та розважальна функція.

Пропаганда – це цілеспрямована діяльність зі створення та поширення інформації з метою впливу на думку та поведінку людей, часто через маніпуляцію фактами чи емоціями. Особливості пропаганди в медіа – це одностороннє представлення подій, без альтернативних точок зору; використання емоційного впливу (страх, гордість, ненависть, патріотизм); приховування або спотворення фактів; масове охоплення аудиторії через соцмережі, новини, телебачення.

2. Маніпуляції в медіа та пропаганда

Маніпуляції в медіа – це викривлене подання інформації з метою змінити думку аудиторії без її усвідомлення. Методи маніпуляцій – вибіркове подання фактів (ігнорування частини інформації); прикриття джерел або використання ненадійних; сенсаційні або емоційно забарвлені заголовки; змішування фактів та оцінок, що формує певне ставлення. Пропаганда часто використовує ці ж методи, але системно й націлено на довгостроковий ефект.

3. Фейк (англ. fake) – сфальсифікована інформація, яка подається як достовірна.

Мета: ввести аудиторію в оману, маніпулювати думкою або емоціями.

Існують такі типи фейків: текстові (вигадані новини, статті, пости); фото- і відеофейк (оброблені зображення, змонтовані відео); соціальні фейки (поширення неправдивої інформації у соцмережах).

Наслідки – дезінформація суспільства; формування хибних уявлень про події; паніка або упередження; зниження довіри до медіа.

4. Маніпуляції в різних медіа

1. У заголовка – це сенсаційні, перебільшені формулювання для привертання уваги; використання емоційно забарвлених слів; приховування істотних деталей або контексту.
2. На телебаченні виявляється у вибіркового монтажі, відбої кадрів для створення певного настрою; емоційному супроводженні коментарів музикою або графікою; однобокому висвітленні конфліктів, викривлення контексту.
3. У нових медіа (соцмережі, блоги) – це масове поширення неперевіреної інформації; використання мемів, коротких відео для впливу на емоції; таргетинг на аудиторію з певними поглядами (фільтрувальні бульбашки).
4. У книгах: вибіркоче цитування, зміщення історичних фактів; переписування подій під певну ідеологію; використання авторитетів для підтвердження сумнівних тверджень.

5. Інструменти перевірки інформації та спростування фейків

Методи перевірки

1. Перевірка джерел дає змогу з'ясувати, чи надійне джерело? чи є підтвердження від інших авторитетних джерел?
2. Перевірка фактів – це cross-check: порівняння інформації з іншими джерелами; використання офіційних документів, звітів, статистики.
3. Аналіз контексту дозволяє з'ясувати, чи є факти вирвані з контексту? чи не спотворено цитати або події?
4. Візуальна перевірка: перевірка фото та відео через сервіси для визначення монтажу або ретуші; використання інструментів типу Google Reverse Image Search, InVID.
5. Перевірка дати та місця події: чи відповідає час і місце описаній події? чи не використовується старе фото або відео для нової події?

Спростування фейків: публікація коректної інформації з джерелом та доказами; візуалізація доказів (фото, відео, скріншоти); використання фактчекінгових платформ (StopFake, VoxCheck, FactCheck.org); пояснення аудиторії, як фейк був створений і поширювався.

Як висновок можна зазначити, що інформація в медіапросторі може бути як достовірною, так і маніпулятивною, пропаганда і маніпуляції часто спотворюють факти для впливу на громадську думку,

фейк – це свідомо вигадана або перекручена інформація, маніпуляції трапляються у заголовках, телебаченні, нових медіа та книгах, перевірка джерел, фактів, контексту та використання інструментів фактчеку дозволяють спростувати фейки та зберегти достовірність інформації.

Література до теми

1. Іванов В. В. Журналістська майстерність в умовах кризових ситуацій. Київ: КНУ, 2023. 198 с.
2. Кость С. Вступ до журналістики: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.

Запитання для самоконтролю

1. Чим відрізняється інформація від пропаганди в сучасному медіапросторі та які функції вони виконують?
2. Які основні методи маніпуляцій використовуються в медіа і як вони впливають на сприйняття аудиторії?
3. Що таке фейк, які існують його різновиди та які наслідки їх поширення?
4. Які форми маніпуляцій найчастіше застосовуються у заголовках, на телебаченні, у соцмережах та книгах?
5. Які етапи і методи перевірки інформації необхідно застосовувати журналісту для виявлення недостовірних даних?
6. Які інструменти та платформи можуть бути використані для спростування фейків.

Перелік питань до іспиту

1. Журналістська діяльність, її особливості. Актуальність та оперативність журналістики.
2. Відмінність журналістики від інших форм творчості.
3. Головні потоки журналістської інформації.
4. Журналістський твір, його характерні особливості
5. Здібності й талант журналіста, шляхи їх формування та розвитку. г
6. Журналістська майстерність: спроби теоретичного осмислення.
7. Складові журналістської майстерності: оперативність, актуальність, компетентність тощо..
8. Індивідуальна та колективна журналістська майстерність.
9. Тенденції творчої практики сучасної журналістики: досягнення і проблеми.
10. Індивідуальні характеристики творчої особистості журналіста.
11. Вплив психофізіологічних характеристик особистості журналіста на творчий процес.
12. Цікавість як психологічний феномен. Цікаве у житті й у літературі.
13. Цікавість як визначальна риса журналістики. Цікавість факту і цікавість думки.
14. “Об’єктивна реальність” у контексті журналістики Різниця між об’єктивністю, нейтральністю та збалансованістю
15. Засоби і шляхи відображення реальності:
16. Проблема суб’єктивності (емоційне і політичне забарвлення тексту; роль особистості журналіста у подачі матеріалу).
17. Верифікація та перевірка фактів. Фактчекінг.
18. Маніпуляція та інформаційні викривлення
19. Підхід до висвітлення реальності в умовах війни
20. Журналістський твір у контексті текстознавства. Основні ознаки тексту, притаманні журналістському матеріалу. Функції журналістського тексту.
21. Структурні характеристики журналістського твору.
22. Стилістичні особливості журналістського твору
23. Жанрова і тематична специфіка журналістського твору.

24. Комунікативні та функціональні аспекти
25. Видозміни журналістського тексту у цифрову епоху: лонгріди, сторітелінг, соцмережі.
26. Ознаки мультимедійного журналістського тексту: текст+фото+відео+інтерактив
27. Вплив кліпового мислення та нових платформ (Instagram, Tik-Tok) на побудову журналістських текстів
28. Що таке тема журналістського твору? Ідея? Роль теми та ідеї в побудові змісту журналістського матеріалу?
29. Класифікація тем в журналістиці. Поняття “вічних” (універсальних) тем
30. Критерії визначення актуальності теми для ЗМІ.
31. Формування ідеї. Способи подання ідеї у журналістиці. Варіанти робочої ідеї.
32. Вплив жанру журналістського твору на ідейно-тематичне наповнення.
33. Ідейно-тематичне наповнення журналістики в умовах війни, кризи, глобальних змін.
34. Поняття композиції журналістського твору; її функції.
35. Структура журналістського матеріалу.
36. Типові композиційні моделі журналістського тексту: перевернута піраміда; аналітична структура матеріалу (проблема – аналіз - висновки); лінійна, кільцева та мозаїчна композиція.
37. Жанрові особливості композиції.
38. Технічні та стилістичні прийоми медіатексту.
39. Спілкування як взаємопізнання, обмін інформацією і діяльністю між людьми.
40. Факт - основа журналістського твору. Визначення і характеристика факту.
41. Факт і система фактів. Одиничний і статистичний факт. Науковий і художній факт.
42. Методика перевірки достовірності фактів.
43. Джерела інформації, їх види.
44. Методи збору інформації.

45. Перевірка та обробка інформації (фактчекінг, його техніки; подолання труднощів; документування зібраної інформації).
46. Етичні аспекти у процесі роботи з фактами і джерелами інформації.
47. Роль штучного інтелекту, Big Data та інших цифрових технологій у підходах до збору інформації.
48. Основні методи журналістської творчості
50. Суть методу спостереження як творчого інструмента.
51. Особливості методу інтерв'ювання?
52. Що таке репортерський експеримент? Особливості його застосування.
53. Креативні техніки (“мозковий штурм”, прийом сторітелінгу) у журналістській практиці. Метод “SW+H” як інструмент структурування інформації.
54. Вплив штучного інтелекту на творчий процес у журналістиці
55. Методика підготовки інформаційних матеріалів.
56. Методика підготовки аналітичних матеріалів.
57. Методика підготовки публіцистичних матеріалів.
58. Основні журналістські стандарти якості матеріалу.
59. Цензура, самоцензура, джинса в журналістиці: ознаки, причини, профілактика.
60. Інформація і медіаспоживання.
61. Практичні маркери інформації та пропаганди в медіапросторі.
62. Журналістські стандарти.
63. Фейк як один із механізмів інформаційної маніпуляції. Застосування інструментів перевірки інформації, спростування фейків.

Рекомендована література

Основна

1. Андросович О.І., Башманівська Л.А., Башманівський В.І. та ін. Специфіка комунікативних впливів у соціокультурному просторі: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 461 с.
2. Брезгунова Л. “Четверта влада” в Україні: міф чи реальність. *Pressa*. 6 січня 2022. URL: <https://pressassociation.org.ua/ua/chetverta-vlada-v-ukra%D1%97ni-mif-chi-realist/>
3. Дрешпак В.М. Жанрологія журналістських творів : навчальний посібник / Дрешпак В. М. Дніпро : УМСФ, 2021. 186 с. URL: http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/bitstream/123456789/4319/1/22-03-21%20%D0%96%D0%B0%D0%BD%D1%80%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3_%20%D0%9D%D0%9F%20%D0%94%D0%A0%D0%95%D0%A8%D0%9F%D0%90%D0%9A.pdf
4. Журналістські розслідування: основи. Безкоштовний онлайн-курс. Відеотека Detector Media. URL: <https://video.detector.media/courses/zhurnalistski-rozsliduvannya-osnovy-i14>
5. Іванов В. В. Журналістська майстерність в умовах кризових ситуацій. Київ: КНУ, 2023. 198 с.
6. Інтерв'ю як метод і жанр. *Академія суспільного мовлення*. 2021. URL: <https://academy.suspilne.media/news/intervyu-yak-metod-i-yak-zhanr>
7. Кокурн О. М. Психологія професійного стресу та професійної безпеки. Київ: ІПППО, 2023. 23/4 с.
- 8 Кость С. Методологія дослідження соціальних комунікацій (теорія та історія журналістики) : навч. посібник / Степан Кость. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 228 с. URL: <https://journ.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/03/kost.indd-228-22-06-2022-mETODOLOHIYA.pdf>
9. Кость С. Вступ до журналістики: навч.посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 512 с.
10. Кузнецова О. Журналістські аналітичні жанри преси: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2023. 296 с.
11. Маєр Клаус Журналістика; пер.з нім В.Климченка, В.Олійника / за заг. ред. В.Іванова. К.: Академія української преси; Центр вільної преси, 2022. 300 с.

12. Мелешенко О.К. Замітка у пресовій і фотожурналістиці. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2020. Вип. 75. С.49-69.
13. Михайленко В.М. Теорія твору й тексту: Курс лекцій (електронний посібник). Київ : Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, 2022. 130 с. URL: http://labs.journ.univ.kiev.ua/travel_journalism/wp-content/uploads/2022/12/Kurs-lektsiy_Teoriia-tvoru_elektronnyy-posibnyk.pdf
14. Найдьонова Л. А. Медіапсихологія: основи рефлексивного підходу. Київ: НАПН України, 2022. 244 с
15. Основи журналістики: навчально-методичний посібник для проведення лабораторних занять / уклад.: Ю.М. Бідзіля, Н.В. Толочко. Ужгород, 2023. 46 с.
16. Різун В. В. Теорія масової комунікації в умовах кризових ситуацій. Київ: КНУ, 2021. 288 с.
17. Сташен Б. Мобільна журналістика: практичний посібник: пер. з нім. В.Климченка / за заг.ред В.Іванова. Київ: Центр вільної преси, 2021. 260 с.
18. Тимошик М. Жанри журналістики як науково-практична проблема: до провокації фахової полеміки теоретиків і практиків ЗМІ. Український інформаційний простір. №2 (9). 2022. URL : <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/269647>
19. Тимошик М. Як писати журналістські тексти: до проблеми методики і технології творчості. Український інформаційний простір. 2023. №1 (11). URL : <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/article/view/279545/274146>
20. Фролов П. Д. Масова комунікація та медіаосвіта в умовах суспільних криз. Київ: НАПН України, 2022. 176 с.
21. Х'юстон Брант, Діаз-Страк Емілія Вступ до розслідувальної журналістики. Global Investigative Journalism Network. Січень, 2025. URL : <https://gijn.org/ua/resurs-ua/vstup-do-rozslidivalnoi-zurnalistiki/>

22. Шебеліст С.В. Типологія журналістських жанрів: сучасні теоретичні дискусії. *Молодий вчений*. № 9.1. (85.1). 2020. С. 136-140. URL : <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2020/9.1/28.pdf>
23. Шумарова Н. П. Otiumportal: смислові домінанти текстового простору (на матеріалі заголовків статей про туризм). Наукові записки Інституту журналістики. 2023. Т. 2 (83). URL: http://www.scientific-notes.com/wp-content/uploads/2023/11/83_3.pdf
24. Harcup T. Journalism principles and Practice (4th Edition). SAGE Publications, 2021. 288 p.
25. Ярکو О.С. Кризові виклики для журналістів: стратегії збереження ментального здоров'я та підтримки ефективності роботи. URL: <https://ur.knute.edu.ua/server/api/core/bitstreams/607c2dd7-9fcd-4728-92fe-e7baad14d46d/content>

Інформаційні ресурси

1. Антипосібник для журналістів «Теми. Люди. Історії». <http://medialab.online/news/antyposibnyk/> Еволюція іномовлення в іноземних державах: досвід для України. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1493/>
2. www.journlib.univ.kiev.ua – електронна бібліотека інституту журналістики Київського національного університету ім.Т.Г.Шевченка
3. Матеріали всеукраїнських та регіональних ЗМІ. Матеріали на професійному сайті ДетекторМедіа. <https://detector.media/> Сайт ІМІ <https://imi.org.ua/>
4. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека ім.В.Вернадського, електронний каталог періодичних видань
5. <http://www.telekritika.ua/> - сайт для медійників «Телекритика»
6. <http://www.trk-mag.kiev.ua/> - Фаховий часопис «Телерадіокур'єр»
7. Сайт Академії Української преси <https://www.aup.com.ua/category/library/>

T-41

Теорія і методика журналістики [Текст]: Конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми Медіакомунікації та PR галузі знань 06 Журналістика спеціальності 061 Журналістика денної та заочної форм навчання. Луцьк: Луцький НТУ, 2023. – 100 с.

Комп'ютерний набір та верстка:

Л.Ю. Тиха

Редактор:

Л.Ю. Тиха

Підписано до друку _____ Формат 60x84/16.

Папір офс. Гарнітура TimesNewRoman.

Ум. друк. арк. 1,5. Обл.-вид. арк. .

Тираж 50 прим.

Відділ іміджу та промоції ЛНТУ
43018, м.Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ВІМ ЛНТУ